

Septimam seu octavam partem, quae Principi vel Republicae solvitur pro mercibus, quae ad portum, Civitatem, vel emporium vehuntur, & introducuntur, proprie dicta ad vehendo, & quod alias telonia, seu armandia, & frequentius Dobana dicitur, & tamen passim usurpatur pro quacumque publici oneris specie, ut per Capyc. in dicta inestit-feudali verbo vestigialibus, plenè Balzaran. de feudis in cap. unico, quae sunt regalia verbo vestigialia nu. 1. & seq. Borell. de praesent. Regis Catholici c. 11. & communiter, ideòque jus non est in verbis, sed in re.

6 Quatenus igitur ad rem pertinet, observabam istud dici non posse onus civibus, & incolis impostum ratione industriae, seu mercaturae, dum illud debetur etiam de frumento aliisque frugibus, quae in praediis, & fundis colliguntur, quod non importat mercaturam, neque regulariter venit sub bannis prohibentibus extractionem, ut bene ceteris allegatis, Ann. singul. 49 & 50.

Minutius dici posse videbatur esse gabellam contractus, cum restricta non esset ad solam venditionem, sed percuteret etiam extractionem ut supra. Ideòque mihi probabilis videbatur istud esse onus merè personale impostum ipsis civibus, & incolis, ita commodius & magis insensibiliter exigendum ex bonis, & frugibus quae extrahuntur seu venduntur. Quo posito non spectatur locus, ubi adus venditionis sequatur, sed spectatur persona, quam bona sequuntur, & sic non intrant quaestiones, de quibus Curtierrez de gabellis q. 104. & seq. in specie q. 107. de animalibus, quae ducuntur de loco ad locum, cum revera intrare non videatur localitas, praesertim verò si in loco, in quo fiat venditio, nulla gabella vel aliud onus, ipsius venditionis ratione solvatur.

7 Probari haec mihi videbantur cum terminis decimarum congruè ad rem facientibus, quoniam ut hoc cod. tit. ad banc vestigialium materiam frequenter habetur, juxta magis communem, & receptam opinionem, gabellae & vestigialia dicuntur quaedam species decimae temporales, quae principi solvitur ad instar decimae spiritualis, quae praestatur Deo, ejusque loco Parochis, & aliis divina ministrantibus.

8 In terminis etenim decimarum solvendarum, ex ovibus, aliisque animalibus, quae non per integram anni partem pascula sumunt in patria, seu in domicilio domini, sed in aliis regionibus, disputant DD. cui Parochio illae debeantur, & dato concursu alterius decimatoris, necnon praesupposito, quod haec esset decima potius realis seu praedialis, quam personalis, magis communiter concludi videtur eas spectare ad utrumque decimateorem pro rata, secus autem ubi cessaret dictus duplex decimatoris concursus, tunc enim reputatur potius decimae personales solvendae per Dominum ratione industriae, ideòque ejus persona, seu subiectio attendenda est, non curato, an in uno vel altero loco animalia morentur, & pascula sumant, ut patet ex collectis per Barbof. de Parochio cap. 28. §. 2. nu. 38. cum seqq.

9 Ideòque cum supponeretur, in loco venditionis aliam solutam non esse gabellam, videbatur cum his terminis procedendum esse, spectata persona Domini, & possessoris, secus autem ubi alteram gabellam ibi solvere oportuisset, cum tunc obitare videretur conclusio, quod pro eadem re, seu eodem actu duplicata gabella praestanda non est, Cyriac. contror. 646. num. 7. ubi allegantur Alex. conf. 143. num. 6. lib. 6. Corneus conf. 106. num. 6. vol. 4. Licet super hoc nihil determinatè affirmaverim, utpotè extra quaesiti oportunitatem, dum ex facto cessabat difficultas.

10 Clarius verò haec sibi locum vindicare dicebam, quia hujusmodi animalium absentia à loco erat occasionalis, pro necessitate scilicet sumendi pascula, quae in propria patria certa anni parte haberi non possunt, animo redeundi. Haec autem absentia non tollit domicilium, ac permanentiam in loco, utpotè causativa seu occasionalis juxta communem, & receptam conclusionem, de qua Felin. in c. Rodolphus nu. 13. & 14. de rescriptis, ubi loquitur de seipso, Cyriac. contr. 292. nu. 31. apud quem ceteri, & habetur pluries, ad materiam civilitatis sub tit. de praesentibus.

11 Et si quò superesset difficultas, illam omninò cessare dicebam ex observantia, quae in omni materia est optima interpres, magis verò in hac materia vestigialium & gabellarum, in qua habet aliquid peculiare ac totum facit ad text. in l. fin. Cod. de vestigialia nova l. si publicanus §. finali, ff. de publicanis DD. communiter, de quibus Bertazzol. conf. crim. 256. n. 12. Surd. conf. 470. nu. 15. Cyriac. contror. 222. nu. 18. & frequenter in aliis hoc cod. tit. ad banc materiam. Possimè quia ista observantia seu consuetudo particularis, conformare videtur cum observantia seu consuetudine generali Provinciarum praesertim adiacentium in utroque

Abrutio ultra & citra, ubi major assis illorum incolarum consistit in gregibus ovium quae pro notabiliore parte anni morantur, vel in Apulia, vel in maritimis Status Ecclesiastici, & tamen in supportatione onerum de eis habetur ratio, ac si loco, inspecta persona Domini & possessoris. Ideòque tanquam in casu expressè in jure non deciso, redè confugiendum est ad observantiam seu consuetudinem adiacentium regionum, ex collectis per scribentes apud Prat. responso crimini. 46. nu. 56. cum seq. & de consuetudine vicinarum Civitatum seu regionum aut Ecclesiarum habetur in Foro sempronien. seu Eugubina emphyteusis coram Coccino decis. 27. nu. 9. & seqq. par. 11. recent. & est conclusio tam hoc tir. quàm in aliis frequenter deducta, utpotè frequens, & recepta.

Satisque ad ita sentiendum me impulit consideratio, quod statutum demandat hujusmodi oneris solutionem, etiam pro extractione frumentis, vini, aliarumque frugum, quae colliguntur in propriis praediis, & in quibus non intrant termini industriae seu mercaturae, ut apud Ann. d. singul. 49. & 50. cum ibi allegatis, si enim pro istis hoc onus solvitur, multò magis pro industriis, & negotiationibus.

Ac etiam spectata qualitate loci, cum non sit Emporium, vel locus mercantilis, ad quem concurrunt negotiantes, ita ut ibidem probabiliter omnium bonorum, & mercium, vel saltem majoris partis contractus sequatur, sed quasi verè necesse oporteat, tam fructus & bona, quam animalia, lanas, pannos, & alia hujusmodi extrahere, ac alio tradere, ut vendantur; unde propterea istud onus alias ferè in nihilo remaneret verificabile, atque facilimè, occasio nem hujusmodi extractionis exclusivè fraudis, ita eludere solutionem ejusdem oneris, absque eo quod dici possit id factum esse in fraudem, flante dicto iusto motivo, sui causa extrahendi, ut in proposito extractionis animalium vel bonorum de loco ad locum ponderatur apud Curtier. loco supra citato, unde remaneret lex omninò elusoria imposita potius verbis, quam rebus. Ideòque ex pluribus ita concludendum censui, attentata potissime qualitate loci, in quo non nisi pro modo factulatum, & ista occasione incola venditur collectabiles, seu habiles ad supportationem hujusmodi oneris Domino praestandi. Ac etiam stante exceptione Ecclesiarum, & Nobilium, quod proprie comprobare videtur istud esse onus merè personale ipsorum subditorum, & incolarum, ita cum his occasione commodius ferendum, ideòque ad solas personas respectus habendus est.

Post haec scripta reperi gravem Doctorem Sebastianum de Neap. ad Cap. Regni 19. 3. incip. in singul. juxta compilationem Jo. Anton. de Nigr. nu. 8. ubi procedit cum eisdem distinctionibus, & an occasione nundinarum seu alia occasione alibi animalia vendantur, & an in loco in quo venduntur, aliud supportetur onus necne, unde letatus sum, quod etiam sine speciali auctoritate dixi idem, quod nostri majores dixerunt, & cum hoc Doctore, solum eum laudando, pertransit de Marin. resol. 35. num. fin. lib. 2.

ROMANA TAXÆ NURSINORUM PRO UNIVERSITATE NURSINORUM, ET CASSIANORUM VENDORUM AVES, ET CARNES SILVESTRES NUNCUPATOS CAMPIFLORÆ.

CUM NURSINIS, ET CASSIANIS PISCIVM VENDORIBUS NUNCUPATIS PISCARLÆ.

Causa decisiva per Cameram pro Universitate Campifloræ.

De contributione debita Universitati alicujus artis vel exercitii per homines illam artem exercentes. An debeatur licet artem non exercent, vel alteri universitati sint adscripti. Et an conventiones habitae per praedecessores obligent successores idem habentes exercitium.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
2 Obligatio illorum de Universitate proprio etiam nomine se obligantium an subsistat, si obligatio ipsius Universitatis non subsistat.
3 De pluribus exemplis, ut una obligatio respectu unius sit valida, & respectu alterius invalida.
4 Obligatio quando dicatur causativa seu occasionalis, utrum cessante causa cesset.
5 Artifices

- 5 Artifices vel alter se adscribens alicui universitati vel Collegio, an perpetuo sit addictus illi oneribus.
6 Notarius si constituitur Doctor an remaneat Doctor.
7 Universitas semper est eadem, licet persone immutentur.
8 Quando dicantur una vel plures universitates, & an una formalis divisa esse possit in plures materiales.
9 Unus & eadem an possit esse civis plurium Civitatum, seu adscripius pluribus vel universitatibus.

D I S C. CXVIII.

Nursini, & Cassiani ab antiquissimo tempore artem venditorum avium, & carniū silvestrium in Urbe exercentes, suamque Universitatem, more aliarum artium vel ministeriorum constituentes, cum tempore quadragesimali, ne otiosi manerent, exercitium vendendi pisces per Civitatem assumere cepissent, se illis opposuit Universitas fori piscarii complexiva omnium pisces vendendum vel alios contractantium, praetendendo ex privilegii, vel antiqua consuetudine, hujusmodi exercitium absque ipsius Universitatis ejusque Consulum licentia explicari non posse. Unde litam habuit cum dicta Universitate Nursinorum, & Cassianorum, cum qua de anno 1583. deventum est ad concordiam, per quam conventum fuit, ut soluta singulis annis per dictam Universitatem Nursinorum, & Cassianorum dictae Universitati fori piscarii quadam praestatione, liberum esse esset absque alia Consulum licentia pisces vendere.

Tractu temporis, plerique ex dictis Nursinis, & Cassianis, hinc novo exercitio magis quam antiquo se tradentes, constituta ceperunt quadam speciebus Universitatis distincte ab illa venditorum avium, & carniū silvestrium, ita ut velò dicerentur Nursini Campifloræ, & Nursini piscarii, ac propterea illi denegare ceperunt antiquae Universitatis omnium hujusmodi nationalium dictas artes exercitium complexivæ taxas, & collectas pro ejus onerum supportatione, per singulos singulis annis solvi consuetas. Sed de anno 1627. deventum est ad concordiam, per quam illi in foro piscario existentes, promiserunt solvere Universitati nuncupatæ Campifloræ singulis annis scut. 15. pro sciendâ jactura mensæ Conservatorum, & quadam alias summas pro aliis oneribus, & de anno 1637. ortis denudè didiciis, plerique ex dictis nationalibus piscariis venditores, denudè promiserunt dictam concordiam observare, & tamen nonnulli, & privati nominibus, & bona etiam propria, & privatis nominibus, prout de facto per plures annos continuaverunt.

Defunctis autem pro majori parte dictis obligatis, atque per alios superflites majore exercitio, vendendo scilicet pisces, non vero Urbem ut prius, sed in petris, & apotecis, unde praetenduntur se scilicet transfutum in Universitatem generalem omnium piscariorum. Novis autem nationalibus tanquam non obligatis praetendentibus se non teneri ad dictam collectam de facto de negatam. Hinc propterea ortæ fuerunt novae controversiae, super quibus introducta litæ in Camera, emanarunt duæ sententiae contra Universitatem Campifloræ, declarando nullam eam ad dictam taxam vel collectam competere actionem contra dictos Nursinos, & Cassianos piscium venditores.

In hoc autem statu in tertia instantia ad causæ defensionem per dictam Universitatem Campifloræ evocatus, visis praecedentium instantiarum scripturis hinc inde datis, credidi dictas sententias utpotè injustas non posse subsistineri, dictamque Universitatem Campifloræ, non bene defensam, justam fore causam. Pro facilliori tamen resolutione distinguendas causam inspectiones inter personas proprias nominibus obligatas adhuc viventes, & alias non obligatas, solo jure universalitè adstringendas.

- 2 Primo causæ clarum videri dicebam illos teneri, quamvis etiam admitterent respectu successorum. Et corporis universalis obligationem non subsistineri. Stant enim bene simul obligationem Civitatis esse invalidam, & tamen validam esse illam civium particularium juxta text. in l. Civitas ff. de corr. p. & tanquam absolutum de jure communi admittitur per DD. Regnicolas, de quibus Marin. lib. 1. var. cap. 77. & lib. 2. cap. 59. dum in vim pragm. 11. de administratione Universitatum agunt de invalida civium obligatione in causam Universitatis ob expressam pragmaticam dispositionem, qua non obstante de jure ita sepe dixit Rota, praesertim in Brundusina census 18. Junii 1660. Priolo, & Tarentina census 15. Junii & 5. Decembris 1663. Taja.
3 Stant enim bene simul, unum eundemque contractum,

in quo plures personae interveniant, respectu unius esse invalidum, respectu verò alterius validum, & obligatorium, Cancr. par. 3. var. c. 2. num. 227. Rota in Bononullitatis Concordia 1. Julii 1646. coram Bichio. Unde videmus obligationem contractam per pupillum, & tutorem etiam nomine proprio, non subsistineri respectu pupilli, sed bene respectu tutoris, ex plenè deductis de 510. p. 5. recent. ibique adden. dec. 42. post Merlin. de pign. & in aliis. Ita pariter de obligatione duorum coraeorum, quorum unus filius familias, vel alias ad contrahendum inhabilitatus, alter verò non impeditus, quia si obligatio respectu primi est nulla, remanet tamen valida, & obligatoria respectu secundi, quamvis in effectu negotium spectare ad primum, ita ut iste secundus gereret partes fidejussoris, quoties non tanquam fidejussor, & accessoriè, sed tanquam principalis coraeus principaliter, & insolidum se obligavit, quia distinctio, an negotium spectet ad unum vel alterum, & quis dicatur principalis, vel fidejussor, rectè procedit inter seipsum, non autem quoad creditorem, cujus respectu tali causa omnes dicuntur principales coraei debendi. Greg. dec. 321. 560. & 564. d. dec. 510. par. 5. rec. d. dec. 42. post Merlin. de pign. dec. 216. & 242. post Zacc. de oblig. in quibus concordantes. Et in concordia, vel contractu absque solemnitatibus initio per Preceptorum, vel alios Ecclesiae administratores, quia non obligat Ecclesiam, & successores, sed bene privatam personam ipsorum contrahentium, si proprio & privato nomine se obligaverint, quatenus tamen concernat ipsorum Praeceptorum obligationem non Ecclesiae, constat ex deductis per Greg. & adden. dec. 153. Buratt. & adden. dec. pariter 152. ubi ceteri.

Opponebant obligati, eorum obligationem fuisse causativam, sive occasionalem, ob exercitium scilicet vendendi aves, & carnes silvestres ac pisces per Civitatem, unde cum primam artem vendendi aves amplius non exercent, sed se restringentes ad illam venditionis piscium, transferunt in alteram Universitatem generalem piscariorum, cessare debet eorum obligatio ex regula text. in c. cum cessante, de qua plenè Amat. resol. 21. dec. 428. par. 1. rec. & sepe hoc tit. ad materiam officiorum. Alia etiam regula accedente, quod pro uno eodemque exercitio non debet quibus duplici onere gravari, ac per duas Universitates collectari.

Sed facilis visa est responso, quia cum in vim dictae concordiae ab hac Universitate dicti obligati ita utriusque artis exercitium acquisiverint, si nolebant unam exercere, sibi imputent, nec praeterea cessata dicitur eorum obligatio, cum supra dicta regula cessantis obligationis causativae, de qua praesertim in Romana extinctionis locorum montium hoc tit. ad materiam officiorum disc. 8. procedit, ubi causa cessat ex casu vel facto tertii, seu natura rei, scilicet autem si ex voluntate, & mero arbitrio obligati ex deductis per eundem Amat. d. resol. 21. n. 2. 3. & 5. Dando exemplum de se adscribente in matricula Notariorum sub obligatione solvendi aliquam praestationem, quia si non vult exercere notariatum, retinet potentiam. Sic pariter desumente licentiam portandi enssem vel alia arma cum similibus. Sicut enim si ipsi vellent exercere dictam duplicem artem, non possent Universitas eos impedire, ita durare debet obligatio ratione istius habitus, & facultatis ex regula correlativorum.

Et Nihilominus cum haec Universitas sit complexiva ipsorum nationalium utraque artem exercentium, si aliquid unam non exercent, sufficit quod alteram retineant, praesertim quia de tempore obligationis, a quo eodem obligatos in confesso erat, nonnisi unam artem venditoris piscium tunc exerceri, ideòque istius tantum intuitu principaliter inita fuit obligatio, cujus causa non cessabat, dum in eodem exercitio continuabatur.

Nec reserere dicebam, quod ipsi transferunt in alteram Universitatem generalem piscariorum, cui taxam solvabant, quia cum id proveniret ex eorum voluntate, & mero arbitratu, id suffragari non debet, ut supra; non quod hujusmodi obligationes factae intuitu alicujus officii, vel exercitii debeant aliquem intuitum asserere usque ad mortem, cum id jure non subsistere crederem, sed quod durante illa causa, quamvis ex eadem alteri universitati, vel Collegio obligati se etiam addicant; Urputa Canonici alicujus Cathedralis, vel Collegatae, ratione illius Canoniciatus se obligat etiam proprio nomine ad aliquam annuam praestationem à Capitulo, & Canonici illius Ecclesiae, & ratione Canoniciatus solvendam, si eodem Canoniciatu retento, alium alterius Ecclesiae suscipiat, vel alicui Congregationi omnium Canonicoorum complexivæ se adscribere velit, & istius onera solvere, non

inde sequitur cessare primam ejus obligationem, dum ad huc durat qualitas Canonialis, quae est illius causa; Sed si Canoniam dimittat, ita ut exeat de illo genere, atque Canonicae qualitates nullatenus retineat, tunc non videtur ejus obligationem durare, quamvis Canonatus dimissio fuisse voluntaria cum similibus.

Sic à pari, si artifex unius artis Universitati, seu matri culae se adscribat, & pro adscriptione aliquid una vice in ingressu solvat pro facultate illam artem exercendi toto ejus vita tempore, si deinde mutata voluntate illam amplius exercere nolit, non per hoc repetit solum; Adinstar suscipientis Doctoratum in jure civili, vel Canonico, quia si unum, & non alterum, vel neutrum exercere velit, non per hoc repetit solum, quod dicitur sed si se obliget ad solvendas annuas taxas, & collectas per artifices solvi consuetas, nisi expressè dicat ad id se obligari pro tempore ejus vitae, non videtur sibi praclusa facultas relinquendi dictam artem, & transire ad sphaeram omnino diversam, se priyando non solum exercitio, sed etiam habitu, & facultate, ne alias dici contingat susceptionem alicujus artis, vel exercitii esse speciem solemnem professionis emissa in Religione, sive quod se faciat servum adscriptum.

Tunc enim procedunt ea, quae dicunt DD. de Notario effectu Doctore, quod non definit esse Notarius, quamvis Notariatum amplius non exerceat, ex deductis per Rovit. super pragm. de notar. etiam vult retinere potentiam, & facultatem exercendi etiam Notariatum, quia sola potentia, seu facultas est causa obligationis, neque implicat, ut unius artis, vel exercitii professor, illa saltem habitu retenta, alteram etiam suscipiat; Ut de una, & eadem persona addita duabus artibus, ac utriusque legibus, & oneribus subiecta, bene Roman. conf. 422. Secus si etiam dicto habitu, & facultate se privet, quia tunc exire omnino dicitur ex illo genere, seu sphaera, in qua proinde habetur pro mortuo, & non extante; Secus autem dicta potentia retenta, quae sola spectatur, quamvis voluntarie ad actum, seu exercitium non deducatur.

Et ex praemissis in particulari disputatione habita super solo puncto obligationis singulorum, ad favorem Universitatis recedendo ab aliis resolutis, contra obligatos judicatum fuit, ac punctus habitus pro claro.

Asumpta deinde in separata disputatione alia inspectio ne super obligatione corporis universalis, & consequenter successorum, quamvis propriis nominibus obligati non essent; Dicebam adhuc idem esse respondendum, quia postea obligatione Universitatis, nihil refert immutatas esse personas, quae se obligarunt, cum Universitas dicatur semper unum, & idem corpus, quod ex personarum mutatione non immutatur, Calderin. conf. 21. de praebend. Merlin. dec. 663. num. 64. & 65. alias dec. 3. par. 7. recent. ubi concordantes, unde successores in Universitate remanent sine dubio obligati ad corporis universalis onera, quoties istius valida obligatio datur.

Pro valida autem obligatione totius corporis, dicebam istam esse unicam Universitatem utriusque artis, vel exercitii complexivam, quamvis ratione diversitatis exercitorum, ac etiam locorum, seu quarteriorum, ubi vivunt, & exercent, illa materialiter divisa appareat, quia formaliter est una; Neque de jure implicat, unam eandemque Universitatem formaliter constitui ex pluribus corporibus materialiter divisis, ex theor. in leg. omnes populi num. 7. ff. de justit. & jure, ubi ceteri, de quibus Lofeus de jure Universitatis par. 3. cap. 15. n. 4. Anna singul. 83. Rota in Comen. Collegii 14. Februarii 1633. coram Zarata. Quod etiam habemus in Ecclesiis, de quibus formalis constituta ex pluribus Ecclesiis materialibus inter se distinctis, & in diversis locis constitutis, ex deductis apud Peniam dec. 696. Othobon. dec. 4. Caesaraugustana Cathedralis 21. Junii 1635. & 6. Martii 1636. coram Bichio, ut latius habetur in eadem Caesaraugustana, & in Syponina sub tit. de Praeeminentiis.

Obiciebatur in contrarium, solam naturalitatem hujusmodi obligationem non inducere, neque ex eo, quod quis esse de hac Universitate, vel Nursinus resultare, quod debeat invitus esse de hac Universitate; Replicabam tamen id esse verissimum respectu illorum Nursinorum, & Cassianorum, qui hoc exercitium vendendi pisces non habent, sed aliis artibus, & exercitiis se addicunt, secus autem respectu illorum, qui hujusmodi artem exercere volunt, nam eo

ipso, quod illam faciunt, efficiuntur ipsius artis Universitatis subditi, Ideoque taxa non praetendebatur ab omnibus hujusmodi nationalibus in Urbe commorantibus ex sola ratione patriae, vel nationis, sed ab illis exercere volentibus hanc artem dictae Universitati respectu istorum nationalium subiectam; Et ad ea, quae dicebantur de transitu ad aliam Universitatem generalem piscariorum, respondebam cum eisdem superioribus dictis, respectu eorum, qui se particulariter obligaverant, quae omnia visa sunt relevantia, ideoque revocatis contrariis sententiis revocandis, pro Universitate concordibus votis judicatum fuit.

Difficultas, & quidem relevans, solum fuit in eo, quod praetendebatur huic Universitati in vim concordiae initae cum dicta Universitate generali piscariorum, non competere, nisi facultatem vendendi pisces per Urbem, non autem in petris, & apothecis, sive emendi more mercatorum, ut vulgo dicitur, ad cortio; Unde propterea illi Nursini, & Cassiani, qui iuxta hunc modum artem exercere volebant, dicebant se ab hac Universitate exemptos, sed difficultas sublata fuit ex facto, in quo cum observantia ab ipsius concordiae tempore probatum fuit, hujus Universitatis nationales liberum habere exercitium tam uno, quam altero modo; Quodque adscriptio Universitati magnae, seu generali omnium piscariorum erat voluntaria, & gratia obtinendi articuli Consulatus, & officia, aliaque honorificentias, quia non implicat unam, eandemque personam duabus artibus additam esse juxta d. conf. 422. Romani, Franch. & Add. dec. 175. Cabedo dec. 58. par. 1. Rovit. super pragm. in rubr. de Magistris artium.

Ac magis proximè, non implicat unum esse civem duarum Civitatum, in quarum una retineat civilitatem naturalem, in altera eam acquirat per affectionem, ita ut utriusque praerogativis gaudeat, & oneribus subiaceat, ut sub d. tit. de praeminentiis, ubi de materia civilitatis, ita in praesenti possunt illi esse de Universitate minori complexiva dictorum nationalium tantum dictas duas artes, vel earum alteram exercitium, & tamen esse etiam de Universitate generali, & majori, solumque difficultas caderet, quando id, quod ob adscriptionem Universitati majori facere possunt, esse eis interdictum, si huic tantum Universitati adscripti essent.

ROMANA CONTRIBUTIONIS PRO UNIVERSITATIBUS REGATTERIORUM, ET ALIORUM ARTIFICUM CUM ACADEMIA PICTORUM.

Casus resolutus, ut infra.

An contributio debita per revenditores picturarum, vel aliarum rerum intret, ubi pictura, vel res venditur accessorie ad illud opus.

SUMMARIUM.

- 1. Casus controversiae.
2. Mandatum de faciendo non exequutum non importat factum.
3. Imposita gabella exercentibus aliquam artem, de quibus intelligatur.
4. In odioso mixtum non venit sub simplici.
5. De distinctione artium, & artificum.
6. In dubio contra gabellam.
7. Qui dicantur mercatores, & qui artifices.

DISC XCIX.

Cum Academia pictorum, ac sculptorum, de anno 1633. decrevisset, quod omnes hujusmodi professiones exercentes, seu alii artifices circa idem opus cooperantes dictae Academiae aggregati, tenerent quandam mensuram collectam, seu contributionem dictae Universitati pro ejus indigentibus solvere, atque in eandem effectum de facili assensendum, iudicem particularem cum opportunis facultatibus à Sanctissimo deputatum obtinendi, porrectique desuper praecipibus Urbano VIII. Hic per litteras in forma brevis praecipibus Cardinali Barberino ejusdem Academiae Protectori facultatem dedit dictum decretum approbandi, & confirmandi, omnesque ejus defectus supplendi, necnon iudicem particularem deputandi, ac etiam ordinandi, praecipendi, & mandandi, quod singuli lapicidae, caleolarii, barbitonifores, propali, vulgo regatterii, & alii tabulas pictas revendentes, seu eas confici facientes, & venderent, scuta decem singulis annis eidem Academiae solvere tenerentur, Cardinalis autem in vim dictae facultatis

tatis decretum praedictum approbavit, ac iudicem deputavit, sed in ultima parte cogendi alios, ut supra ad annum contributionem scut. decem mil. decrevit, atque spatio annorum 30. & ultra nil de hac ultima contributione exactum fuit usque ad annum 1644. in quo Academia praedicta eam exigere velle tentavit à propali, seu regatterii generalibus omnium suppellectilium, & mobilitum diversis generis, & tabulas pictas una cum dictis aliis bonis vendentibus, & ab illis artificibus, qui frequentius in via coramiorum existentes, cornices seu alia ornamenta, aëris, auricacchi vel argenti, ad formam parvarum iconarum cum tabulis pictis admixtis conficiunt, & vendunt.

Unde pro utraque Universitate, licet separatim scribens, injustam dicebam Academiae adriaticae praetensionem, ex eo praecipue fundamento utriusque Universitati, ac omnibus aliis revendoribus communi, quod deficeret legitima facultas exigendi ab invitis, & non existentibus de corpore Academiae dictam collectam, quam utpote de Regalibus, nemini quam Principi, vel cui Princeps concesserit, indicare ac exigere licet; Et quamvis in praesenti haec facultas per Papam concessa esset, quia tamen non erat pura, & dispositiva, sed in forma commissaria, ita ut potius mandatum de indicendo, quam indicationem contineret, idcirco non sequuta ejusdem facultatis executione, perinde habendum erat, ac si concessa non esset, quia mandatum de providendo, iure faciendo, non sequuto facto, seu provisione nullum jus format, seu tribuit, ad notat. per Card. & Vital. in Clem. unic. de excess. Prael. in regul. de Mand. dignum n. 2. 3. Rebuff. in prax. benef. tit. de rescri. in forma dignum n. 2. 3. Lotter. de benef. lib. 3. qu. 8. n. 138. & sig. Rot. in Tridentina Parochialis 5. Decembris 1646. coram Cerro, & in aliis, cum fit propositio in materia beneficiali quotidiana, quoties ad executionem devenit non est, licet ea exequuta, seu exequutione de jure non deneganda, etiam gratia in forma dignum, seu mandatum de providendo dicatur jus tribuere, ut non semel habetur in sua materia sub tit. de beneficiis.

Plura enim motiva concurrere poterunt in Cardinali Protectore ad denegandam executionem hujus ultime gratiae, dictaque facultate non utendum, atque dum ex pluribus in eadem commissione contentis, aliqua approbavit, signum est, quod in omniis noluit, accedente praesertim tricenniali observantia hujusmodi voluntatem corroborante; Si enim longeva observantia annorum 30. est apta ad inducendam exemptionem à collectis, & contributionibus, quamvis alias legitime indictis, & de jure exigibilibus, ut non semel deducum habetur hoc titulo, multo magis attendenda est ad inducendam hujus gratiae ineffectuacionem.

Ceterum, ubi etiam talis contributio dispositivè per Papam demandata esset, sive per Cardinalem Protectorem indicta adhuc tamen respectu Universitatis regatteriorum, dicebam id intelligendum esse de illis, qui principaliter, seu simpliciter artem emendi, & revendendi tabulas pictas exercent, ut plerique in Urbe adstant, non autem de illis regatteriiis generalibus, quorum institutum est emendi omnia mobilia, seu suppellectilia, ornamenta, & massarietas domorum, sub quibus emuntur, & revenduntur etiam tabulae pictae, vel statuae, tanquam venientes sub unius specie suppellectilium, & ornamentorum, quia in odiosis, & praedjudicialibus, ut abique dubio fuit hujusmodi contributionibus, & onera, sub simplici non venit mixtum, ex plenè deductis per Barbol. axiom. 152. nu. 11. & Surd. dec. 174. nu. 14. cum leg.

Magna enim differentia est inter artes, quae considerantur, & exercentur tanquam distinctae, distincta Collegia, seu Universitates habentes, & illas artes, quae consistunt circa res mixtas, plurium artium complexivas; Primò enim casu exerceus plures artes, omnium statutis, & oneribus subiacet, ac privilegiis, & favoribus respectivè, seu distributivè potitur, juxta conf. Roman. 422. cum aliis in Romana taxa pro Universitate Nursinorum Campiflori hoc tit. disc. 99. In secundo autem casu, qualis est ille hujusmodi regatteriorum ementium, & revendentium bona diversarum specierum spectantium ad plures artes separatas, dicitur quadam ars mixta, continens tertiam speciem, & de nulla dictarum inter se distinctarum artium sapiens, nam alias duo sequerentur absurda; Unum quod isti regatterii, nullam constituturè possent universitatem repraesentantem propriam artem; Alterum, quod cogere tur subiecti esse omnibus universitatibus, seu collegiis singularum artium, ad quas pertinent respectivè singula

species suppellectilium, & ornamentorum domorum, quae per istos ita in consilio contractantur.

Atque saltem ex hoc negari non posse dicebam, casum reddi dubium, ut pro eis conventis esset respondendum; Tum ex observantia, quae in omni materia interpretationis primatum obtinet, praecipue verò in illa quae illarum, & onerum totum facit, ut sapius hoc tit. Tum quia in dubio contra gabellas, & onera respondendum est, Cyriac. contrav. 350. nu. 24. Rota dec. 118. p. 11. rec. in fine.

Respectu verò alterius Universitatis illorum, qui fabricabant cornices, seu ornamenta, ut supra, adhuc dicebam eos sub tali dispositione non comprehendi, ex eadem superiori dicta regula, ut sub simplici non revenduntur, ac etiam, quia per istos, tabulae pictae non revenduntur pro mercatura, ita ut in hujusmodi revenditione eorum institutum consistat, sed cum ipsorum ars principaliter versetur circa praedictorum ornamentorum constructionem, adiciuntur deinde tabulae pictae, accessorie, & consequentivè ad operis perfectionem, ideoque illarum mercatores, seu revenditores dici non possunt.

Mercatores enim, seu revenditores, proprie dicuntur illi, qui bona, seu merces emunt, ut eadem non immutata specie revendant, secus autem, ubi cum eorum officio in diversas species reducunt, & vendunt, praesertim ubi officium est principale, res autem empta est accessoria, ita ut regulando actum à praeponderanti, institutum in officio magis consistere dicitur, ad text. in cap. eficiens 88. dist. Feder. de Sen. conf. 207. & ceteri apud Surd. dec. 313. n. 1. concurrente etiam diuturna observantia optima interprete; Audio quod de facto tunc pro unica vice ex quibusdam respectibus demandata fuit quadam solutio.

ROMANA COLLECTAE HEBRÆORUM PRO UNIVERSITATE HEBRÆORUM CUM HEBRÆIS PARTICULARIBUS, Habentibus bona juramento subiecta.

Responsum pro veritate.

Facto juramento, seu aestimo bonorum Hebræorum pro datis solvendis per quinquennium, si isto durante bona possessa per unum ex causa dotis, vel alia transeant in alium, An & quomodo datum augeri, ac respectivè minui, seu alias variari debeat.

SUMMARIUM.

- 1. Facti series, & quomodo fiat juramentum, seu aestimatio Hebræorum.
2. Casus controversiae circa dicti juramenti intelligentiam.
3. Juramentum, seu aestimatio importat quemdam contractum inter Universitatem collectantem, & eum, cujus bona aestimantur.
4. Durante quinquennio illius aestimi collectae sunt invariables, nec alterari possunt ex facto privatorum in prejudicium Universitatis.
5. Alienatis bonis possitis in aestimo de uno in alterum, est in electione Universitatis exigere collectas ab uno, vel altero possessore.
6. De augmento, vel diminutione bonorum allibratorum, durante quinquennio, vel alio tempore habenda sit ratio.
7. Aestimatio faciendum est quolibet quinquennio, & ita servat Universitas Hebræorum.
8. Faciendum est defalcum bonorum, quae praecant, vel diminuantur ex incendio, furto, vel infortunio.

DISC C.

In capitulis conditis per Universitatem Hebræorum sum per juramento universaliter per singulos in eo quinquennio praestando pro solutione collectarum, praesertim in cap. 26. dispositum fuit, ut jurantes in forma summam sc. 500. solvèrent bajoc. 12. cum dimidio pro quolibet centenario, eandemque ratam solvere deberent exercentes bancum, quamvis nihil haberent juramento subiectum, illi vero, qui jurarent possidere bona supra dictam summam scut. 500. sed infra mille, solvere deberent ad rationem bajocor. 15. ad quam etiam rationem tenerentur exercentes bancum, quamvis nihil haberent juramento subiectum, quoties habeant in banco pignora excedentia summam scut. mille, jurantes vero ultra summam feutorum mille tenerentur solvere juxta bonorum quantitatem abique alio augmento.

Item in capitulo 19. dispositum fuit, eos qui pecunias receperunt ex causa dotis ante dictorum capitulorum confectio-

fectionem, teneri de illis prestare iuramentum, tanquam de bonis propriis, de dotibus autem solutis post capitulationem, dandam esse notulam Universitatis, factoribus, qui summam solum de defalcare debent solventi, & adscribere viro, qui recepit, excepto casu quo integra dos de tempore nuptiarum solveretur, quo casu tota defalcanda esset solventi, viro autem recipienti solum imputanda pro duabus tertiis, detracta restanti tertia parte, habito respectu ad expensas nuptiales, & ratam, quae recipi solet in pannis, & jocalibus.

His ita flantibus, cum contingeret, quod hebraeus, qui iuravit infra summam scutorum mille, post iuramentum prestitum uxorem duceret, dotemque reciperet in summa, quae unius etiam cum bonis propriis iam iuratis non excedat mille, ut pura iurat quis possidere scuta 600. & sic ultra 500. sed infra mille, unde teneri solvere ad rationem bajocorum 25. perinde ac simile possideret, deinde recipit pro dote scut. 350. seu etiam 400. itaut dos recepta, unita cum bonis antea possessis, & iuratis, non excedat scuta mille, & sic proinde dubitatum fuit, an teneri solvere solum bajocorum 25. prout solvebat antea, vel potius, ultra summam bajocorum 25. prout solvebat antea, & tenetur etiam solvere aliquid datum pro dicta dote sibi obventa: Atque cum desuper pro veritate interrogatus essem ex parte Universitatis.

Mihi videbatur pro ipsa Universitate, respondendum esse, quod scilicet utrumque ipsa exigere posset; Atque ad id sentiendum movebar, quia de tempore quo praestatur iuramentum (quod idem importat, ac aestimum, seu allibratio inter Christianianos,) acquisitum illico fuit Universitati quoddam jus quasi invariabile pro illo quinquennio circa solutionem collectarum, cum dictum aestimum importet quemdam contractum inter Universitatem, & illum, cuius bona aestimantur, ut per Thomam. de collectis, vers. si negatum num. 22. inter trad. magnos tom. 12. fol. 152. a tergo; Et sic cum iurante iam firmatus est, status toto illo quinquennio invariabilis.

De illa vero dote, quae postmodum solvitur, Universitas pariter acquiritur, quae exigendi collectas ad dotante, dum, vel alterantur postea sequuto non videtur minuentium iam taxata, variatur solum persona, quia summa soluta diminuitur solventi, & imputatur recipienti, tanquam patrimonium novum, & diversum ab illo, super quo iuramentum prestitum fuit, & ex cuius praestatione iam Universitas in bonis antea possessis jus acquisiverat exigendi ad rationem bajocorum 25. Unde allibratis, seu positus in aestimo omnibus bonis territorii pro bonis Titii, & Caili, itaut contra utrumque sit firmata quantitas collectarum, si deinde Titius vendat Cajo aliquod praedium, autque illud non erit computandum inter antiqua bona Caili, sed iste solvere debet nomine Titii venditoris, id quod ille solvere debebat si non vendidisset, & hoc arbitrio Universitatis, ut per Thomam. loco sup. cit.

Alias sequeretur, quod Universitas defalcaret dotanti summam ex causa dotis solvendam absque relevatione, contra expressum tenorem capitulorum, & praesertim dicti cap. 19. ubi disponitur, quod si uni detrahatur, alteri imputetur absque defalcato; Et merito, quia ut dixi, dictum iuramentum, quod importat allibrationem, seu aestimum, firmat statum invariabilem, itaut si durante quinquennio bona augeantur, vel minuantur, nulla augmenti, vel diminutionis ratio habeatur, nisi in novo iuramento, seu aestimo pro sequenti quinquennio faciendo, ad text. in l. fin. C. de alluv. ubi Bald. & bene incertus auctor conf. 1. impressi. post Petr. de Ubaldis in trad. de gabellis num. 1. & 8. inter tradit. magn. dist. tom. 12. fol. 99. Et de aestimo faciendo quolibet quinquennio, ad effectum attendendi variationem bonorum medio tempore sequuntur, quia intermisi status est invariabilis, Menoch. consil. 1144. num. 89. & 90. Cypiac. contror. 156. num. 5. & seq. hoc tit. disc. sequenti.

Quodque status bonorum iam firmatus de tempore iuramenti, sit invariabilis, & solum concedatur commutatio de persona ad personam, constat etiam ex cap. 21. ubi in casu restitutionis dotis disponitur, ut summa, quae restituitur, defalcet restituenti, & adscribitur recipienti, & sic semper debet esse idem, & conformis bonorum status, variata solum persona, quae non facit cessare contentam quantitatem, nisi in casu incendii, furti, vel alterius infortunii gravis, ob quod notabilis diminutio sequatur, quo casu remissum est arbitrio factorum, quale

defalcum faciendum sit, ut in cap. 16. & sic semper stare firmum valeat, quod ius Universitati iam quassatum ex facto contractu resultantia ad iuramentum, non deberet ex facto partium pati diminutionem.

Et idem, quod dictum est de iurantibus supra 500. sed infra mille, procedit proportionabiliter de iurantibus infra 500. seu infra 200. cum eadem sit ratio in omnibus, & hanc dixi mihi videri veritatem.

ROMANA COLLECTAE HEBRAEORUM PRO EADEM UNIVERSITATE HEBRAEORUM

CUM JOSEPHO TOSCANO ETIAM HEBRAEO.

Casus resolutus per Locumtenentem Vicarii pro Universitate.

In datus, seu collectis Hebraeorum, an sit habenda ratio bonorum sub iuramento cadentium in forte principali, vel in fructibus.

SUMMARIUM.

- 1 F Abi series.
2 Collectae de iure debentur pro modo fructuum.
3 Declaratur.
4 Quod non sit practicabile cum hebraeis.
5 Etiam pro pecuniis, mercibus, aliisque bonis ad industriam retentis solvenda sunt collectae.
6 Prout solvenda sunt per capita ratione laboris, & industrie personalis.
7 Aestimum faciendum est iuxta consuetudinem & praeteritam observantiam, a qua non est recedendum.
8 Illud tamen quibusque temporibus est renovandum non ad effectum immutandi modum consuetum in genere, sed ad effectum adequandi variationes medio tempore contingentes.
9 Quod per Universitatem Judaeorum praedictam singulis quinquenniis, prout praedictum in Statu Mediolani.
10 Vbi aestimum sit per aes, & libram habita ratione valoris bonorum in forte principali non imputetur, an ex illis possessor majorum, vel minorem utilitatem percipiat.
11 Valor intrinsecus locorum montium, vel aliorum iurium ob accidentia sepe minuitur.

DISC. CL.

Cum haec Universitas soleat singulis quinquenniis pro publicis taxis, & collectis renovare iuramentum, quod idem est, ac facere novum aestimum, ut in aliis districtibus pro eadem universitate hoc pariter titulo, atq. retroactis temporibus Toscanos possidentes in Civitate Florentiae loca octum duodecim illius montis saltem in valore intrinseco importantia summam scutorum 12. mil. praeterderet ob illorum diminutos fructus, ac difficultatem exactiois, consuetum intrinsecum valorem esse notabiliter diminutum (ut in effectu diminutus erat,) idcirco concordavit cum Universitate iurandi haec bonorum speciem pro summa scut. 5. mil. ad cuius rationem data, seu collectas ad illam rationem tot pro centenario, ad quam taxa ferri solet, solvere deberet, atque ita per tria quinquennia servatum fuit; Cumque non obitante, quod dictorum locorum valetudo medio tempore notabiliter auctus esset, Universitas ad eandem summam concordatam in novo iuramento continuaret, praetendere cepit Toscanus, se in hoc notabiliter laesum esse, eo quia eius Consulores calculando cum evidenti equivoco fructus, qui ex dictis Montibus pro rata scut. 5. mil. perciperentur, ostendebant collectas importare majorem summam, integros fructus excedentem, quod prorsus iniustum ac irrationabile dicebant, cumulando cum incongrua applicatione magnam Doctorum catervam ad probandum, collectas & data taxanda ceteram, & libram, habita ratione ad fructus, qui ex bonis percipiuntur, & pro istorum rata tanquam species decimae, non autem ad valorem bonorum in forte principali, & prout taxantur pecuniae, quae Hebraei retinent sub industria, mercimoniis, vel usuris, ex quibus longe majorem fructum percipiunt.

Sed pro Universitate scribens dicebam, iura disponenda, collectas, & onera publica ferenda esse pro modo facultatum habita ratione fructuum, praesertim in l. 1. & seq. C. de annon. & tribut. lib. 10. leg. ultim. Cod. de immuni. penin. conced. cum concord. per Menoch. conf. 1144. n. 6.

ROMANA DATIORUM PRO EADEM UNIVERSITATE HEBRAEORUM CUM HEBRAEIS BONA NON POSSIDENTIBUS.

An & quando Hebraei non possidentes bona cadentia sub iuramento, seu aestimo, possint collectari pro lucris ex industria & labore personali; Et quid in hoc operetur observantia, praesertim respectu onerum ex causa extraordinaria omnes tangente, pestis vel belli, aut simili.

SUMMARIUM.

- 1 Universitas etiam inferioribus, & recognoscens Superiorum compelli de iure facultas imponendi collectas pro publicis oneribus.
2 Universitas hebraeorum id habet in facultatibus ex indulgentia Apostolica.
3 Vbi collectae solite sunt exigi per aes, & libram an possit solitum alterari, & induci soluto per capitulationem.
4 Collectae proprie sunt, quae solvantur Principi ex fructibus bonorum tanquam tributum, seu species decimae in quota fructuum solvenda.
5 Ex qua causa solvantur per hebraeos data, & onera.
6 Onera personalia, vel mixta, seu alia omnia de Universitate communia, ab omnibus solvenda sunt.
7 Capitatio est collecta imposta per capita pro sonarum, & ratione laboris, & industrie personalis.
8 Quomodo intelligendi sunt damnantes modum collectandi per capitulationem volentes fieri debere per aes, & libram.
9 Pauperes non sunt collectandi, & quomodo id intelligatur, & qui in proposito dicantur pauperes.
10 Pro artificio, seu labore, & industria personali imponi possunt collectae, & contributiones.
11 Iudaei non possident bona stabilia, & fructifera, sed solum pecunias, & merces, quorum ratione solvantur collectas.
12 Collectae dicuntur species decimae, quibus equiparantur, earumque more regulandae sunt.
13 Decimae debentur etiam ex officio, industria, & labore personali.
14 In facultate Universitatis est vivere pro collectis, vel per gabellas, ac onera uno, vel altero modo exigere.
15 Quoties ex praeterita observantia resultat iniustitia, & gravamen circa modum collectandi, ab ea est recedendum.
16 Immunes, & exempti ab oneribus, & collectis tenentur ad illas, quae imponuntur ex causa pestis, vel alia omnibus communi.

DISC. CII.

Universitas Hebraeorum Urbis pro solvendis tributis, aliisque oneribus Cameralibus, vel Communitatis, imponere solita est singulis quinquenniis collectam per aes, & libram, ut in praecedenti habetur; Cum autem ob graves impensas, quas pati coacta est ex causa pestis in Urbe grassantis anno 1656. ab alieno contraxisset, pro quo consuetas collectas augere, vel novas imponere cogere, atque admitteret multos Hebraeos, ne iuramento, & oneri contributionis subiaceret, licet alioquin industriarios, in dies cum quotidiano labore, vel industria vivere, non curando cum parsimonia aliquid peculium sibi constituere; Hinc proinde determinavit istos etiam ita viventes proportionabiliter collectare, quibus se opponentibus, ac introducta causa in Tribunali Vicarii.

Pro Universitate scribens dicebam illius intentionem fundatam esse, tum in dispositione juris, per quam etiam inferioribus Universitatis conceditur eius subditis imponere collectas pro supportandis oneribus Communitatis, ac solvendis tributis, aliisque contributionibus Principi, Alex. conf. 78. n. 4. l. 6. Cypiac. in investit. feud. verbo cum collectis, Thelaur. dec. 257. Farinac. q. 173. n. 72. Burat. decis. 751. n. 4. Marot. in toto ejus tractatu de collectis, seu bonate ventura, apud quos concordantes; Tum certis, dum concurreret expressa facultas, quae concessa legitur in capitulis huius Universitatis confirmatis a Clemente VII. & successivis ab aliis Pontificibus, praesertim ab Innocentio X. in erectione, seu aggregatione Montis pro ejusdem Universitatis debitis, & oneribus solvendis.

Neque

atque auctoritates juxta dictarum legum dispositionem loquentes, prorsus extraneas esse a casu controversiae, ut potest procedentes in illis ordinariis numeribus realibus, quae per subditos solvantur loco antiqui tributi, quod tanquam pars, seu quota fructuum Principi solvebatur ratione bonorum, & tanquam onus praediale; Quae onerum species inadaptable est Iudaeis non possidentibus bona stabilia fructifera, ex quorum fructu tale munus Principi solvendum cum tantum eis conveniant, vel illa munera extraordinaria, quae etiam inter Christianos solvantur propter pecuniam, merces aliaque bona mobilia sub industria, & mercimonio retenta, ex deductis per Menoch. dist. conf. 1144. n. 31. & seq. Nat. conf. 433. n. 5. vel illa munera personalia, quae in singula capita ob quotidianum laborem, & industriam etiam inter Christianos solvantur sub capitulationis vocabulo in iure nuncupata, & de qua onerum specie etiam inter Hebraeos habetur dist. seqq.

Quodque dum ab annis 100. & ultra, quantum hominum memoria suggeret constabat, ad formam capitulorum ab eadem Universitate; Sede Apostolica approbante editorum, semper huiusmodi iuramenta, seu aestima facta esse habita ratione bonorum in forte principali, de viandum non erat ab observantia, & consuetudine in hac materia Principatum obtinente, ut bene in his terminis faciendi aestimum, ceteris allegatis Menoch. de conf. 1144. n. 89. seqq. Cypiac. contror. 156. n. 4. cum seqq.

Qui solum bene observant singulis quibusque congruis temporibus renovanda esse aestima, non ad effectum immutandi modum consuetum illa faciendi, cum in hoc omnes concordant omnino deferendum esse consuetudini, sed ad effectum reducenti onera ad justitiam, & aequalitatem, cum tracta temporis bonorum pretia variari soleant, prout variari tractu temporis fiat pauper, & contra; Et ex qua ratione ex Boffio, & aliis restantur inductam esse praesertim in Statu Mediolani renovandi aestimum singulis quinquenniis, prout haec Universitas etiam ab antiquo prudenter servavit, & servat, ideoque prorsus vanam dicebam huiusmodi praetensionem.

Neque positio hoc modo aestimandi & collectandi, inspicendum est, an bona, quae per Hebraeos possidentur fructu multum, vel modicum cum id esset impracticabile, atque inextricabile consensum induceret, sufficere enim, quod bona tanti valoris possideat Hebraeus, qui sibi imputet, cur non magnum, sed modicum fructum percipiat, itaut si casus daretur pecunias retineri otiosas in arca, non inde resolutus crederet pecuniam in dicta loca montium investitam parum fructiferam esse, illa venderet, atque pretium in pignorando sub usuris, vel in alia mercimonia more aliorum hebraeorum converteret, ut ita majus emolumentum perciperet.

Verum adhuc spectata fructuum quantitate, videbatur manifestum esse quovocum, quia fructus, qui ex omnibus dictis locis 120. perciperentur ad rationem scut. quatuor pro quolibet loco, redacto eorum valore ad solam summam scut. 5. mil. ob extrinsecam, & accidentalem intrinseci valoris diminutionem, improbat ad rationem circiter decem pro centenario, ad hanc minorem summam redactae ob accidentia istorum iurium intrinsecum valorem diminuentia, eo modo quo praedictum in iuribus Hispaniarum, aliorumque Principatum, ut praesertim constat apud Capyc. Latr. dec. 88. ac supra hoc eodem titulo in Romana locorum montium de Oricellariis dist. 30.

Quinimo cum hoc intermedio tempore, postquam dicta conventionalis reductio fortis ad dictam summam scut. 5. mil. facta fuit, dictorum locorum valor notabiliter excrevit, itaut de praesenti valeret fere ultra dimidiam ejus, quod tunc valebant, intrinsecum valorem fere adaequando ex iam dicta ratione variandi aestimum pro ratione augmenti, vel respectu diminutionis bonorum eorumque valoris, potius dicebam, ex huiusmodi continuatione gravatum esse Universitatem, quae istis reclamantibus onera juxta praesentem statum augere poterat, & debebat; Et ex his iuste mandavit Iudex servari solum reiecta dicta reclamazione, reservando Universitati sui agendi pro augmento ad portionem excreti oneris, pro quo credebam ei bonum jus, ac justitiam assistere; Appellavit Tuscanus, & commissa fuit causa in Rora, sed prosecutio usque adhuc cessat.

Neque obſtare dicebam præteriti temporis obſervan-
3 tiam, oftendentem hujusmodi collectas imponi tantum
conſueviſſe per æs, & libram, & ſic juxta quantitatem bo-
norum, ideoque ſolum alterari non poſſe, neque permit-
tendum eſſe capitationem, ex deductis per Beroum *conf.*
150. *lib. 3. Parif. conf. 2. lib. 1. Et alios*, quoniam iſti loquun-
4 tur de illa collecta, quæ imponitur pro oneribus mercæ rea-
libus, quæ ut pote perpetua, & uniformia ſolvuntur Princi-
pi, tanquam tributum, ſeu verius, & tanquam decima,
ſeu portio fructuum prædiorum, & bonorum ſub ejus di-
tione exiſtentium, & quæ verè, & propriè collectarum ap-
pellatione veniunt, juxta text. in *l. fin. ff. de muneribus*, An-
ſal. *conf. 43. n. 24.* & quæ onera, fixa, perpetua, & invariabi-
lia ſunt illa, quæ tranſeunt cum iſtis bonis, etiam in exem-
ptos juxta receptam diſtinctionem, de qua in Bunduſina gabellæ
coram Merlino, & pariter inter ſuas dec. 902. de quibus in
Hydruntina onerum diſc. 50. & in aliis hoc tit. Quæ tamen
collecta, ſeu onerum ſpecies in hac Univerſitate non datur,
cum Hebræi non poſſideant bona ſtabilia, tanquam
ad illa obtinenda, & poſſidenda inhabilitati.

Quare cum agatur de oneribus perſonalibus, quæ om-
nes, & ſingulos tangunt, vel quia ſolvantur Principi pro
eorum toleratione, & protectione, quod tamen eſt quod
ſatis modicum, vel quia ipſorum publicoſ uſus percipiunt,
& in quo ferè omnia onera conſiſtunt, ideoque regula ju-
ris eſt, ab omnibus ſupportanda eſſe, cum ea onera, quæ
6 omnibus communia ſunt, ab omnibus ferri debeant, atque à
ſummis ſarcina uſque ad imos decurrere debet, ut ſunt ver-
ba text. in *l. 1. fine. Cod. de quibus muneribus nemini*, *Et. lib.*
7 10. ideoque ſolvi potius debent per capitationem, quæ pro-
priè eſt collecta impoſita per capita perſonarum, ac ratio-
nem laboris, & induſtriæ perſonalis, ad text. in *leg. fin. C. ff.*
8 *propter publicam penſationem cum concord. per Alex. conf.*
68. *num. 3. lib. 2. Bertacchin. de gabell. in pr. elud. nu. 11. Bova-*
9 *dill. in poliſic. lib. 5. cap. 5. num. 25. & 26. Rovit. ſuper prag-*
10 *ma rubr. de appretio.*

Et quamvis plerique DD. etiam pro oneribus commu-
nitatis, vel aliis, quæ perſonalia, vel mixta ſint, dam-
nant hujusmodi collectas diſtinctionem per capitationem, at-
que magis laudent alteram per æs, & libram, ſeu pro quan-
titate bonorum, attamen id procedit ad tollendum incon-
veniens, ne idem, & æquale ſit onus divitum, ac paupe-
rum, tunc enim intraret injuſticia conſiderata per DD.
cumulatam per Barbatum in *tr. de diviſ. fructuum par. 1. cap.*
8. *num. 38.* & in hoc admittebam non pariformiter colle-
ctandum eſſe divitem, ac pauperem, ſed proportionatam
rationem haberi debere, nedum ad induſtriã perſonalem,
ſed etiam ad bona.

Prout admittebam traditionem Bald. in *l. etiam, C. de exe-*
9 *cit. vel judic. nu. 17.* ut collectari pro publicis oneribus de-
beant bona poſſidentes, ac etiam mercatores, & ſcenera-
tores ex pecunia lucrum reportantes, non autem pauperes
ex quotidiano labore viventes, ubi adeo ſunt pauperes, ac
minus induſtri, quod diurnus labor vix alimentis, & ſub-
ſtentationi ſufficiat, cum tunc ceſſet etiam onus decima-
rum, quibus collectæ aſſimilantur, ut inſrã.

Non inde tamen dicebam inferri poſſe, artiſtes, & alios
induſtrioſ in ſumma paupertate non conſtitutos, & ad con-
tributionem idoneos, remanere debere omnino exemptos
ſub hoc pretextu, quod bona cumula non habeant, quia
10 etiam pro induſtria, & labore perſonali debet proportio-
nabiliter aliqua contributio fieri, ut in ſpecie firmant Dec.
conf. 334. Natr. conf. 418. n. 3. Bellon. ſen. conſil. 12. n. 16.
Cyriac. controv. 156. n. 21. & per tot. Menoch. conf. 1144. ubi
de materiã. Aliis enim eſt inducere maximum inconve-
niens alligandi iſtos hebræos, quamvis induſtrioſ, & ex
labore notabile lucrum comparantes, ad imitandam po-
tiùs cicadam, quam fornicam, atque in turpi otio, ſeu
in imprudenti, & damnata proſuſione totius lucri viven-
dum, itaut melioris eſſent conditionis otioſi, vel malè vi-
ventes eorum lucrum quotidie conſumantes in cauſonis,
& luxibus, quam illi, qui cum debita diligentia & parſi-
monia aliquid peculium ex induſtria, & labore acquirere
curant, & ſic eſſet punire virtutem, & præmiare vitium,
dicamque Univerſitatem ita tractu temporis omnino in-
habilitare ad publica onera non ſupportanda.

Clariùs hæc procedere dicebam, ponderando collectas
11 juxta præteritam obſervantiam per æs, & libram, non
ſolvi ratione fructuum, qui ex bonis perciperentur, cum
per iſtos nulla poſſiderent bona fructifera, ſed totum eor-
um æs conſiſtat in pecunia, & mercibus de ſui natura in-

fructiferis, earenù fructum, ſeu utilitatem producenti-
bus, quatenù poſſeſſoris induſtria concurrat, igitur to-
tus eſt effectus induſtriæ, & laboris, cum hæc ſolum diſſer-
entia, quod iſto factu dicitur fructus mixtus, compara-
tus nempe partim ex induſtria perſonali, partim ex com-
modo, & uſu pecuniæ, in aliis verò pecuniæ, vel mer-
ces non habentibus dicitur elementum ſimplex ex ma-
ra induſtria, ſeu labore perſonali reſultans, unde nulla
ſubeſt ratio, cur de una, & non de altera induſtriæ ſpecie
contributions, & collectæ juxta debitam proportionem
ſolvi debeant.

Idem comprobati dicebam ex altera juris propoſitione,
quod collectæ, quæ per ſubditos Principi ſolvuntur, ſeu
alia onera, quæ pro Republica ſupportantur, æqui parantur
decimis, earumque more data proportionem regulari de-
bent, Lucas de Penna in *l. arnonus nu. 3. C. de erogatione*
militaris annonæ lib. 12. Anſald. de juſt. par. 5. tit. 2. de
12 *tributis n. 30. & eſt ſapientis hoc eodem titulo deductum, De-*
13 *cimæ autem non ſolum ſunt prædiales, & quæ de bono-*
rum fructibus debentur, ſed etiam perſonales debentur, ex
induſtriæ, officio, & labore perſonali, *C. Paſſorali de de-*
decimis, ubi DD. Bart. dec. 58. n. 10. Barboſ. de Paroch. cov.
Et ceteri paſſim. Igitur ſicut decimæ deberentur, ita in-
trant hujusmodi contributiones illis aſſimilæ.

Hinc dicebam non obſtare præteritam obſervantiam,
tum quia in facultate Univerſitatis reſpoſitum eſt vivere
per collectas, vel gabellas, atque onera uno, vel altero
modo ſolvere, Capyc. dec. 148. de Marin. *reſol. 63. n. 3.*
vol. 1. unde in facultatis non datur præſcriptio abſque
notis requiſitis præviæ prohibitionis, ſeu reſpectivè peti-
tionis cum ſubſequenti acquieſcentia, ſeu denegatione;
Tum etiam, quia forſan antiquitus hominum malitia non
adeo excreſcente, non dabatur hoc inconveniens, quia qui-
libet validus, & induſtrius, cum debita parſimonia, &
diligentia aliquid peculium ſibi parare fatigabit; Vel in
omnem eventum præcederetur adminiſtratorum negli-
gentia, vel culpa Univerſitatis præjudicium non debuit,
neque exinde permitienda erat certa injuſticia, qua concu-
renter, à præterita obſervantia ſuper modo collectandi re-
cedendum eſt, ut poſt Dec. 234. & alios bene probat Cy-
riac. *controv. 156. n. 20. cum ſeqq.*

Demum ubi etiam præmiſſa ceſſarent, itaut ex obſer-
vantia, immanitas non habentium bona, & ſucceſſivè
juramento, ſeu æſtumo non ſubi-centium inducitur eſſet, Ad-
huc tamen reſpectu hujus collectæ, quæ controverſiæ cau-
ſam dedit, dicebam caſum eſſe extra contraverſiam, cum
illa impoſita eſſet pro ſatiſfaciendõ ere alieno contracto ex
cauſa peſtis, quæ pro eorundem hebræorum præſervatio-
ne, & ſubſidio magnas produxit impenſas, ideoque ad 15
eum etiam immunes tenebantur, ut in ſpecie aliis allega-
tiſ firmatur per Theſaurum juniorem *lib. 1. qu. forenſ. 13.*
num. 5. cum ſeqq. Et ita juſtè, ac fundatè judicatum fuit,
quia iſtæ impenſæ magis pro pauperibus, quam pro diviti-
bus ſunt; Sed judicatum quoad eſtatum remanſit ferè ina-
ne, quia dictum fuit collectari debere pro eorum, quod lucrum
excederet neceſſaria alimenta, qui caſus vel nunquam,
vel ſatis de raro datur; Unde propter hæc Univerſitas nul-
lum levamen exinde ſentit.

ALIA ROMANA DATIORUM
PRO EADEM UNIVERSITATE
HEBRÆORUM
CUM LEONE CAMIZ.
Caſus terminatus per Concordiam.

An Univerſitas impedire poſſit Hebræis, ne ab Urbe
extrahant, alioque traducant in notabili quantita-
te pecunias, merces, aliaque bona in præjudicium
collectarum, & dationum ipſius Univerſitatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **F** Ad ſeries.
- 2 **F** Forenſes non tenentur pati gabellas pro debitis univerſitatis.
- 3 **U**niverſitas an poſſit impedire hebræis exteris extractionem pecuniarum, & bonorum in præjudicium dationum, & collectarum.
- 4 **D**atia hebræorum licet ſint perſonalia, attamen ob Came-
ræ, & aliorum caſtelam videntur realia, itaut pro
eis ſint aſſecta bona hebræorum.

- 5 **Q**uomodo intelligenda ſit dicta propoſitio de bonis aſſectis pro oneribus, & danti.
- 6 **M**ulta, quæ alias de jure permiſſa ſunt, prohibentur ex capite publicæ neceſſitatis, ſeu utilitatis.
- 7 **D**e probata extractione victualium ratione publicæ annonæ.
- 8 **A**n Baronibus, & Civitatibus competat jus revocandi Cives, ſeu Vaſſallos, ut ad patriam redeant.
- 9 **A**n Episcopos impedire poſſit ſimplices Presbyteros, vel Clericos onus reſidentie non habentes, ne à Diaceſi diſcedant.

D I S C. CIII.

Contracto matrimonio inter quendam Leonem Camiz
hebræum Anconæ commorantem, & filiam Joſe-
phi Thoſchani hebræi habitantis in Urbe cum dote ſcuti-
5000. diſtincto matrimonio diſſoluto pro mortem mulieris,
ſuperſtitè unica filia infante, cum Leo vir præterderet,
ſive ex Statuto Urbis, ſive ex Hebræorum ritibus, &
traditionibus, dotem ſuperlucratum eſſe, vel ſaltem ſe
tanquam patrem filiaræ ex matrimonio ſuperſtitis eſſe ejuſ-
dem dotis adminiſtrator, & uſufructuariam, atque vo-
lens ad patriam reverti, intenderet dotem prædictam in
pecunia conſiſtentem, à ſocero debitore viribus prætura
compulſo jam depoſitam, ſecum aſportare; Se oppoſuit
Univerſitas, pretendens adeo notabilem pecuniarum quan-
tatem ejuſ æſtumo, ſeu juramento pro collectis jam aſſec-
tati à Ghetto Urbis extrahi non poſſe, ideoque; Inveſtitam
remanere debere pro collectarum, & onerum contribu-
tione, unde introducta lite cor. Vicario, ſeu ejus V. Gerente.

Ex parte Leonis pecunia extrahere volentis inſitebat
in eo, quod cum ipſe eſſet forenſis occasione matrimo-
nii ſolum aliquo tempore in Urbe commoratus, teneri non
debebat ad datia, & onera Univerſitatis, præſertim pro
debitis antea contractis, ad id allegando auctoritates late
congeſtas dec. 3. poſt Cenc. de cenſu. ab ſeptus hoc tit. in
aliis deducitas, dictæque propoſitioni adjucebantur regula-
re generales, quælibet eſſe rei ſub liberam adminiſtra-
torem, & arbitrium, neque naturalem libertatem tranſ-
mutandi perſonam, & bona de loco ad locum, non concu-
rentem aliquo legitimo titulo ſervitutis, impediendam
eſſe.

Pro univerſitate autem ſcribens dicebam, quod omniſſa
3 etiam inſpectione, an dictus Leo in Urbe in colatum con-
traxerit, ut ſcribens in ſacdo pro Communitate præten-
debat, atque admiſſa forenſitate; Adhuc tamen dictam
extractionem adeo notabilis pecuniarum quantitatis juſtè
impediendam eſſe, non ex jure collectandi ipſum Leonem
forenſem, & tanquam ejus bona, ſed tanquam bona Joſe-
phi Thoſchani hujus Univerſitatis ſubditi, & quæ ſub
juramento, quod inter Judæos eſt idem, ac æſtimum, ſeu
allibratio, jam poſita fuerint, itaut aſſecta eſſent oneribus
publicis, & præſertim debitis jam contractis per Univer-
ſitatem in ſumma ſcut. 180. m. pro qua Innoc. X. ad ean-
dem Univerſitatem à gravius uſuris ſublevandam, il-
lam admileraat ad quendam Montem Cameralen, pro cu-
jus dote, & fundo obligavit omnes pecunias, merces, alia-
que bona, quæ à ſingulis Judæis poſſiderentur, itaut licet
in puncto juris hæc non ſint onera reale, ſed vel perſo-
nalia, vel mixta, ut habetur in præcedenti, nihilominus
proditorum onerum implemento, ac Montis fundo,
4 & cautela videntur ſpeciem realium habere, ideoque in
merè realibus bona illiſ ſubjecta tranſeunt in quemcumque
quamvis exemptum cum ſua cauſa, ex plenè deductis in
Brunduſina gabellæ cor. Penia dec. 1079. & Alben-gabellæ
cor. Merlino dec. 902. de quibus in Hydruntina onerum
diſc. 50. & in aliis hoc tit.

Sive ſtante expreſſa hujusmodi bonorum, pecuniarum,
& mercium obligatione pro dicti Montis, ſeu creditorum
cautela, rectè intrabant, quæ in jure habentur de bonis
hypothecatis penes quemcumque tertium cum hujusmodi
aſſectione tranſeuntibus; Licet enim hujusmodi propoſi-
tio ita generaliter, & abſtractè ſumpta recipienda non vi-
deatur, utpotè impeditiva commerci, quod aliàs cum
Hebræis nullatenus haberi poſſit, unde reſtringenda venit
ex illa æquitate, quam præter juris diſpoſitionem ſorus ex
traditione Doctorem paſſim admittit in quibuscumque; mer-
cibus, & mobilibus, ut ſcilicet, quamvis creditorum hypo-
thecatis aſſecta ſint, attamen in tertium libera, & im-
munia tranſeant, & ex deductis per Capyc. Latr. dec. 24.
nu. 12. Orthob. dec. 55. num. 9. aliis 107. poſt Merlino. de pi-
gor. ubi ceteri; Nihilominus iſta ratio non urget in con-

ſtitutione dotis, quam nihil publico commercio intereſt
in tuto poni, & non extrahi ab Urbe, præſertim dum ni-
la urget neceſſitas, ut hebræi Urbis maritent filias potius
aliis hebræis forenſibus, quam concubibus.

Idèoque propoſitio prædicta, ſed ſano modo, & di-
ſcretè juxta facti circumſtantias intelligenda, nam aliàs,
ſi ita de ſacili circumque hebræo liberum eſſet pecunias,
& merces in tam notabili quantitate pro libito extrahere,
ſtante gravitate onerum, quæ in Urbe per eos ſolvuntur
per æs, & libram, quilibet ad onera effluenda ſub ſig-
natis prætextibus curaret ejus pecunias, & merces extra-
here alibi occultò ſub induſtria retinendas, itaut Univer-
ſitas redderet impotens ad onerum ſupportationem, &
quod magis eſt eluſi remaneret creditores, qui ſub hujus-
modi bonorum, & mercium cautela Univerſitatis fidem
ſequuti ſint, ſub aſſecuratione etiam, & fide publica Prin-
cipis, qui Montis erectionem, ſive aggregationem conceſ-
ſit, ex deductis in Romana uſurarium judicatarum *ſub tit. de*
uſur. diſc. 6.

Multi enim ex juſta cauſa publica utilitatis, vel neceſ-
ſitatis præter juris regula, & contra naturalem libertatem
conceduntur, unde licet quilibet ſit rei ſue moderator, &
arbitrè, ejuſque bona ex naturali libertate quocumque ve-
lit, ducere valeat, nihilominus ſi ratio publicæ annonæ,
vel altera ſecus exigat, prohibita eſt extractio, ut paſſim
7 de victualibus, & aliis ubique videmus, ac de jure aliis al-
legatis probant Rovit. *ſuper prag. in rubr. de traſſis, ſeu ex-*
traditionibus, Apont. de poſſi. Proreg. in rubr. de variis proviſioni-
bus, eadem rubr. de traſſis, Maulon. in traſſ. de contraban. poſt
traſſ. de cauſ. executivis, ubi plenè de materiã.

Prout conceditur Baronibus, vel Civitatibus jus revo-
candi vaſſallos, ſeu cives patriam deſerentes, ut ad illam
8 redeant, quoties deſceſtus eſt talis, quod illius deſertio-
nem, ſeu notabile præjudicium cauſet, ex deductis per
Marin. *reſol. quotid. 107. lib. 1. & addit. ad Reverter. deciſ.*
398. ubi etiam obſervat, quod licet Episcopos impedire
9 non poſſit ſimplices preſbyteros vel clericos reſidentie be-
neficium non habentes ne diſcedant à Diaceſi, attamen
ex juſta cauſa deſertionis Eccleſiarum id facere poteſt cum
ſimilibus.

Eoque magis præmiſſa in propoſita facti ſpecie procedere
dicebam, ob illius particularem circumſtantiam, quod
ſive ex ſtatuto Urbis 131. ſive ex diſpoſitione Juris com-
munis in *auth. uxore mortua, C. de ſecundis nupt. quævis vir*
hujusmodi dotem lucratus eſſet, illius tamen proprietatem
reſervare tenebatur filiaræ ſuperſtitis adhuc infanti, pro
cujus cautela rectè Joſeph avus, & dotans, ac eadem Uni-
verſitas fe opponere poterat, ut hujusmodi ſumma poneret
in tuto, neque permitteretur extractio ſub diſpoſi-
tionis periculo. Et ad id decernendum, judex inclinabat,
ſed concordia contraverſiæ finem dedit, quia pecunia data
fuit ad cambium ipſi univerſitati.

ANCONITANA ONERUM HEBRÆORUM,
PRO UNIVERSITATE HEBRÆORUM
ORIENTALIU ANCONÆ
COMMORANTIUM,
CUM UNIVERSITATE HEBRÆORUM ITA-
LORUM SEU OCCIDENTALIU
EJUSDEM CIVITATIS.

Cauſa pendet in Rota.]

De immunitate ab oneribus conceſſa Hebræis exteris
Orientalibus ad Civitatem Anconæ accedentibus,
An competat illis, qui longo tempore in eadem Ci-
vitate incolatum habuerint, ſive iſi, qui ex orienta-
libus procreati ſunt & ibidem nati, Etan iſtiſ potius
Itali cenſendi veniant, quam Orientales.

S U M M A R I U M.

- 1 **F** Ad ſeries.
- 2 **A**n executio aliàs competens litteris Apoſtolicis procedat reſpectu limitationis, ſeu exceptionis contra eum, in cuius gratiam, & privilegium diſtè litteræ emanarunt.
- 3 **L**itteræ Apoſtolicæ tunc habent paratam executionem, quando agitur de ſacdo executoris mei, ſecus autem non executoris mixti procedentis tanquam Judicis.
- 4 **I**n exceptionibus, & limitationibus, quæ continentur in privilegiis, Princeps dicitur habere ſe negotior, ac nihil

- nihil disponit, sed relinquit casum exceptuatum extra privilegium, & sub dispositione juris.
- 5 Domicilium non contrahitur sine animo, & per habitationem occasionallem, quamvis longævam.
- 6 Ex quibus excludatur animus non contrahendi domicilium per habitationem.
- 7 Græci longo tempore viventes, vel etiam nati in Italia seu aliis partibus Ecclesie latine sub quo ritu vivere debeant.
- 8 Commorantes in aliqua Civitate occasione mercaturæ vel artis, an sicut domicilium, vel potius dicantur continuare civilitatem originariam.

D I S C. LIV.

Ad alliciendo ad portum, & Civitatem Anconæ exteros mercatores, præsertim hebræos in Orientalibus partibus commorantes, consueverunt antiquitus Pontifices esse concedere varias exemptiones, & privilegia, per Paulum III. demum confirmata, & ampliata, inter quæ illud habetur, ut Hebræi orientales ultra exemptionem à dohanis, & oneribus pro mercium introductione seu contradictione solvi consuetis, immunes etiam esse deberent à collectis, & taxis imponi solitis per Universitatem Hebræorum in dicta Civitate, & locis adiacentibus cum perpetuo incolatu commorantium pro solvendis oneribus Cameralibus, & aliis eidem Universitati incumbentibus, exceptis tamen illis hebræis, quos in dicta Civitate clarè consisteret iuxta juris communis, non autem statutorum dispositionem domicilium elegisse, & contraxisse, Unde propterea sequuntur esse, per unam, & alteram hebræorum speciem duas diversas constitui Universitates, unam nuncupatam Orientalium, alteram verò Italarum, duasque haberi diversas Scholas seu Synagogas. Cùm autem tractu temporis aliqui ex Orientalibus occasione mercaturæ longævum incolatum in dicta Civitate contraxerint, atque ibidem filios procreaverunt, idem parentum exercitium continuantes, eademque Orientalium Universitatem, & Scholam sequentes, præterdere cœperunt dohaneris, istos utpotè in dicta privilegiorum exceptatione comprehensos ad dohanarum aliorum que onerum solutionem teneri, & introducta causa sub Paulo V. coram Governatore Anconæ, prodiit sententia hebræis favorabilis, in gradu appellationis confirmata in Urbe per Theaurarium Generalem, & in tertia Infantia per Cameram, quæ sententiæ munite etiam fuerunt cum Brevis Pauli V. qui prævia narrativa prædicti privilegii cum dicta exceptatione per Paulum III. concessi, illud confirmavit ac servari voluit, A quo tempore citra dicti originarii Orientales quamvis in dicta Civitate, seu aliis Italiae locis orti, utpotè sub Orientalium non autem Italarum Schola, & Universitate viventes, dictis exemptionibus potius sunt, donec nuper Universitates Hebræorum Italorum præterdere cœpit, illos utpotè Italos sibi esse subiectos, & ad ejus onera, & contributiones teneri, atque ita Orientalium Universitate indefensa, ab A. C. tanquam litterarum Apostolicarum executor, & sub titulo executionis dictarum litterarum Pauli V. sententiam obtinuit, qua prodita, occasione adeundi Signaturam ad effectum videndi, an locus esset appellationis suspensivæ regulariter ab executione litterarum Apostolicarum deneganda.

2 Ex parte dictæ Universitatis Orientalium in hoc statu ad Causæ defensionem assumptus, quoad ea que ordinem seu appellationem respiciunt, proflus vanam dicebam dictæ Universitatis Italorum præsentionem super appellationis suspensivæ denegatione, quia litteræ Pauli V. continent favorem, & privilegium Orientalium, in quorum gratiam tantum emanarunt, undè absolum in jure videtur, ut privilegia contra ipsos privilegiatos exequi, & rigorose prædicari debeant, Et quamvis replicaretur non impugnarè privilegium, sed peti solum executionem limitationis sui exceptationis in eo contentæ adversus eos, qui domicilium in dicta Civitate contraxerunt, Adhuc tamen dicebam chimericam remanere appellationis denegationem sub prætextu executionis litterarum, hæc enim tunc intrare dicitur ita privilegiata, ubi agitur de nuda illarum executione in iis, quæ ibidem explicitè demandantur abque aliqua Juris inspectione, & judicatur, ac legitimo contradictore cessante, itaut executor dicatur meus, secus autem ubi ille assumere debet partes Judicis cum legitimo contradictore, itaut dicatur executor mixtus, quia

tunc intrat sine dubio appellatio, ac procedendum est juxta judicarium ordinem, cum tali casu appellari non dicitur ab ipsis litteris earumque dispositione, sed à mala iudicis declaratione seu executione, Scæc. de appell. qu. 17. limit. 4. n. 64. & 65. Mantica. dec. 324. n. 3. dec. 701. par. 2. recent. dec. 352. par. 10. & sequitur, quia est propositio plana, fatifque frequens in materia beneficii.

Clarius, quia Paulus V. in ejus litteris citra dictam exceptationem nihil disponit, sed tantum narrat tenorem litterarum Pauli III. dictam exceptationem continentium, Et nihilominus etiam dispositivè, & ex integro dictam exceptationem continerent, non indè tamen inferri posse dicebam quod in hac parte hujusmodi litteræ aliquid disponerent, vel præciperent, itaut executionem mereantur, sed tantum exceptant casum, quod idem est, ac declarare illum non esse comprehensum sub privilegio, sed remanere sub dispositione juris, itaut in hac parte Papa se habeat solum negativè; Exceptio enim vel præservativa nihil de novo continere dicitur, nec aliquid dare, vel tollere, sed solum relinquit res in suo statu naturali, perinde ac si privilegium, vel alia dispositio, in qua continetur, non adesset, Gregor. & adden. dec. 158. n. 5. Royas. dec. 132. n. 16. dec. 100. p. 10. rec.

Quo verò ad iustitiam, & merita negotii principalis, cum sensu etiam veritatis, dicebam iniustam esse præsentionem Universitatis Italarum, quia Papa exceptat eos omnes, qui iuxta dispositionem juris communis domicilium elegerint, & contraxerint, Quod sequuntur dici non poterat ex solo longævo incolatu, seu etiam ex nativitate in loco abque declaratione animi expressa vel etiam implicito, & præsumpta resultantia à conjecturis à jure probatis, aliis enim hoc animo cessante solus incolatus, seu nativitas occasionalis, occasione scilicet mercaturæ, officii, militiæ, feudis, vel similibus, non importat domicilium, vel civilitatem, etiam per mille annos, invito eo de cuius domicilio vel civilitate agitur, ad text. in l. Cives, ubi gl. verbo larem, C. de Incol. lib. 10. quam communiter sequuntur DD. congesti per Barbof. de Episcopo v. leg. 4. n. 22. cum seq. Baratt. & adden. dec. 75. n. 19. Othobon. dec. 145. n. 30. & 31.

De hoc autem animo contrahendi domicilium non constabat, quinimò de contrario, dum isti quamvis in dicta Civitate nati, seu longævo tempore commorantes, non sub Italarum Universitate vel Schola vixerunt, sed illam eorum parentum, & orientalium sequuti sunt, & sequuntur, undè clarè declaratur animum non contrahendi domicilium in loco, vel occasione altero tantum in eo permanentes, continentium antiquam, & paternam civilitatem, Quod etiam inter Christianos ejusdem vel diversis ritibus in dies ubique prædicari videmus, Multi siquidem, præsertim in Italia, adsunt Græci, qui ab illis partibus venientes, longo tempore in istis commorati sunt, filiosque, & nepotes procreaverunt, qui in Italia nati, ac Italiae idioma, & mores habentes, potius Itali, quam Græci dicendi veniunt, & tamen si juxta Græcorum ritum vivere continentur, eis ille permissit, & pro Græcis, non autem pro Latinis reputantur.

Item plures, præsertim in Italia nationes habemus mercaturæ occasione per omnes ferè Christiani orbis partes, & primarias Civitates versantes, ut in specie sunt Januenses, Florentini, Bergomenses, Lucenses, & alii ipsi, nedum per omnes conspicuas Italiae Civitates, sed etiam per Galliam, Hispaniam, Germaniam, Poloniam, Angliam, ac etiam in Indiis, & nihilominus, quamvis ibi longam moram trahant, itaut ibidem habeant ortos patres, & avos, attamen utpotè sui propriæ nationi Consultu viventes, ejusque Universitatem, & Ecclesiam sequentes, antiquam propriæ patriæ originariæ civilitatem retinent, nec proinde inter cives locorum, in quibus occasionaliter commorantur, computandi sunt, quia ut dictum est, occasionalis incolatus vel nativitas, cessante præsertim animo, novam non inducit civilitatem, nec antiquam cessare facit. Accedente potissimè in præsertim longæva obsequantia, que tãquam optima interpretis quantumque dubietatem, si quæ adesset omnino tolleret; Et juxta præmissa fuit sensus signaturæ Justitiæ, quæ proinde causam appellationis commisit ad utrumque in Rota, ubi post has annotationes semel proposita causa coram Carpineo pender abque resolutione, quod sciam.

ROMANA DEFALCHI SALIS, PRO NERLIIS APPALTORIBUS SALARIÆ URBIS, CUM CAMERA.

Casus disputatus in congregatione Camerali, & scriptus per concordiam.

An deficientia hominum ob bellum divinum vel humanum, deficere facit in parte substantiam appaltus salis ad effectum defalchi.

Et de materia vestigialis salis, & salinarum earumque origine, & usu, ac jure, quod Princeps in eis habet, & an salinæ dicatur de Regalibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Defalcum non competit, nisi pro danno intolerabili, & quale illud dicitur ubi est in fructu.
- 2 Ubi verò est in substantia vestitur tale, quale sit.
- 3 Quando dicitur ad annum esse in substantia vel in fructu.
- 4 Distinctio prædicta procedit in bonis naturaliter fructiferis, non autem in salaria, quæ ob dominium deficientiam dicitur cessare in substantia.
- 5 Salaria seu appaltus salis, in quo consistere dicitur.
- 6 Appaltus salis dicitur continere quendam speciem gabelle, seu vestigialis.
- 7 An substantia salariæ dicitur esse in hominibus saltem ementibus, vel in ipso jure vendendi.
- 8 In quibus vestigialium, vel aliorum appaltuum substantia consistat.
- 9 Pretium salis esse inalterabile.
- 10 Appaltus salis potius speciem administrationis continere dicitur, & de differentia inter istum, & alios appaltus.
- 11 Ubi accedit pactum non requiritur damnum esse intolerabile.
- 12 Declaratur, ubi pactum esset relativum ad juris dispositionem.
- 13 De differentia inter salinas, & salariam.
- 14 Salinæ possunt esse de dominio privato.
- 15 Salinæ computantur inter Regalia, sed declaratur, in quo hoc jus regulariter consistat.
- 16 De origine salinarum Urbis seu Hostie.

D I S C. CV.

Concesso pro Camera Apostolicam Nerliis appaltu salinarum Urbis, ac salinarum ad ostia Tiberina existentium, in quibus sal pro usu Urbis, & locorum adiacentium fabricari solet pro annua pensione sc. 94500. cum ob pestem grassantem in Urbe, & locis adiacentibus de annis 2636. & 1637. magna peronarum diminutio contingisset, undè consequenter salaria prædicta notabile passa est detrimentum circa consuetam salis estimationem, ac propterea dicti Appaltatores petere defalcum, Præterdebant Camera damnum contingisse in fructu, ideoque non intrare remissionem mercedis, nisi quatenus probaretur damnum esse intolerabile, quod juxta unam opinionem dicitur, ubi non remanet quantum sufficit ad solvendum medietatem pensionis, juxta dec. 422. Coccini, & juxta aliam in hujusmodi appaltibus fiscalibus receptam, ubi læso est in sexta parte, ut fructus habetur in Romana defalchi pro Ravenna disc. 63. Et in aliis locis.

2 E converso autem Appaltatores præterdentes damnum fuisse in rei substantia, undè remissio competit pro toto damno, quale quale sit, itaut restringeretur disputatio ad hunc punctum, an scilicet damnum casuum ex peste, & hominum mortalitate in appaltu salis, dicatur circa fructum, vel circa substantiam rei.

Dicebant Camerales, censeri debere in fructibus, quia tunc dicitur perire substantia rei, quando destruitur seu deficit ipsa potentia seu causa productiva fructuum, & emolumentorum, quia nempe conducto molendino, domo, vel fluminis destruitur, sive conducto prædio, domo, vel alia re, illa in toto vel in parte chafmate percat, seu ex alio accidenti perpetuo inutilis, & infructifera fiat, quia sic deficiere, vel diminui dicitur ipsa rei substantia, Secus autem si ipsa re, seu causa productiva in suo naturali, & consueto esse continueante, ex aliquo accidenti proveniat temporanea minor fructuum perceptio, itaut impedimentum non percutiat potentiam, seu causam productivam, ac jus perceptionis fructuum, sed solum ipsum

actum alicujus minoris consequentis, juxta distinctionem, de qua sepè in aliis locis. Et in alio de locatione, & conductione; Unde cum salinæ non defecerint, sed in eorum naturali cursu continuaverint, neque defecisset salaria, idest jus distribuenti seu vendendi salem, sed solum ex diminutione populii causata esset aliqua minor venditio, in qua majori, vel minori consistere dicitur salaria fructus, seu utilitas, utique damnum non in substantia, sed in fructibus contingisse videtur, & consequenter dicebant, locum non esse pretio restituro, nisi damnum probetur intolerabile, ut supra.

Pro Appaltatoribus autem scribens dicebam, hujusmodi distinctionem esse veram, ac rectè procedere in prædiis, aliisque bonis indifferentibus naturaliter fructiferis, non autem in hac salaria tanquam re ab aliis differente, & in qua hominum, & populii deficientia substantiæ preemptionem sine diminutionem causare dicitur.

Appaltus etiam salis non consistit in ipsa materia, quæ de per se, ac juxta suam intrinsecam qualitatem nullus vel satis modici valoris sit, sed consistit in ipso jure privato vendendi salem populis pro pretio à Principe locatore taxato, quod satis longè sui perat pretium seu valorem intrinsecum, & in quo jure privato vendendi, ac extrinsecum pretii argumento consistere dicitur vestigial, quod ita occasione hujus necessarii virtualis Princeps à subditis, vel aliis in sua ditione commotantibus exigere dicitur, & cujus ratione pensio per appaltorem solvitur, & in bono in pacto appaltuum salium (Marchiæ, Soccin. cons. 156. vol. 2. quod est in materia magistræ, & de alio appaltu salium, Surd. seu verius alter scribens apud eum cons. 607. numer. 7. & per tot. quod etiam confat ex Anchar. cons. 414. ubi quod interesse Appaltoris consistit in jure vendendi salem aliquibus populis, qui emere recusabat, & ex cons. Berò 143. nu. 1. & sega. vol. 1. ubi pariter de appaltore salium, qui damnum patiebatur ob redditam difficiliorum consuetam salis venditionem; Idemque habetur apud Corneum cons. 139. vol. 1. in principio, ubi de appaltu salis considerato circa distributionem faciendam populis.

Quodque vestigial salis dicitur (species capitationis, quia respicit personas, & distribuitur per buccas, Bellon. cons. 12. n. 9. quod etiam dicit Bossius de Principe n. 100. in fine. Et in individuo appaltus salis diminuit ob exinanitum populum ex causa pestis, & buccorum venditionem, Cyriac. contro. 461. Quod etiam probat videtur ad sensum ex ratione naturali, quia salis materia de per se considerata est inutilis, nullumque vel satis exiguum habet pretium, quod totum in proposito hujusmodi appaltuum consistere dicitur in ipso jure vendendi populis, quibus salis usus est necessarius, undè si populis non adesset, etiam dictum jus vendendi esset inutile, ac nullius fructus productivum, ideoque dicebam rectè per Surd. sive scribentem apud eum d. cons. 507. nu. 7. asseri, quod deficientibus hominibus dicitur deficere substantia hujusmodi salarium.

Quamvis autem hæc, quæ tanquam Advocatus deducebam, aliquam probabilitatem habere videretur, stante præsertim dicta individuali auctoritate Surdi, seu alterius apud eum scribentis dicto cons. 507. numer. 7. Mihi tamen minus fundata videbatur, quia licet verum sit appaltum non consistere in ipsis salinis materialibus, sive in ipsa materia salis, sed in jure privato vendendi pro pretio aliterato, quod vestigial potius, seu gabelle. continere dicitur, ut supra itaut emolumentum consistat in majoris, vel minoris quantitatibus estimatione pendente à numero populii, quod diminuto abque dubio minor remanet estimatio, & notabilis pars salis vendi consueti remanet inutilis; Nihilominus semper verum erit hæc omnia percipere fructum, ejusque majorem, vel minorem perceptionem, non autem substantiam, seu causam fructuum productivam consistentem in ipso jure vendendi, quod est idem, nullumque recipit impedimentum; Ac aliis in omni materia etiam indifferentem idem dici possit, nam triticum, vinum, oleum, alique terræ fructus, eatenus valorem habent, & pro eis conductores prædiorum pensiones solvunt, quatenus adit homines, qui comedant, undè ob victus necessitatem esse emere cogantur, itaut diminuto populo, adhuc fructuum consuetorum pars exarsens remaneat inutilis, sive omnium valor ex ista exarsentia notabiliter minuat, & tamen vanum est hoc motivo præterendi per prædiorum aliorumque bonorum indifferentium conductivam, ac jus perceptionis fructuum, nisi damnum sit intolerabile; juxta terminos

nos text. in cap. potuit & cap. propter sterilitatem; cum sub-

stantia non sit diminuta, vel perempta. Non sic est in casu Socini, Ancharani, & Beroni, de quibus supra, quia ibi impeditum erat ipsum jus privatum in aliquibus locis, alique ita impeditum erat in ipsa substantia consistens in jure privato vendendi; Ea etiam concurrente circumstantia, quod impeditum providebat ex facto locatoris, seu tertii, cui locator præcipere poterat, unde non removendo impeditum quod poterat removere, dicebatur non præstare patientiam, ad quam de jure locator tenetur, & sic terminerant diversi.

Et quidem, licet hunc punctum pereantis substantiæ ob impeditum contingens in fructuum æstimatione non semel disputaverim, seu disputatum viderim, nunquam tamen illum vidi admissum, ut præsertim disputavi in Romana defalchi pro Ravenna, de qua hoc tit. disc. 65. ubi de appaltu dohanarum consistentium in vectigali portorii, seu introductionis mercium exterarum, unde substantiam defecerit, Ego & cæteri Appaltatores scribentes assumebamus ob introductionem artium in Urbe, ob quam longè minores merces extere introducuntur, sive ob impeditum commercium ratione pestis; unde merces introduci non poterunt; Sed hoc motum semper fuit rejectum, quamvis ex aliis motibus in eo casu satis honesta concordia prodierit.

Idemque assumpsi disputandum in una Bonon. Constitutionis, ubi de conductore Constitutionis, sive postarum præcedente defalchi appaltus substantiam ob impeditum commercium; unde cursus haberi non poterat; Nihilominus contrarium iudicatum fuit, ac etiam in una Romana picheriarum disc. 734. ubi de conductoribus cuiusdam lacus dicentibus substantiam defalchi; vel diminutam esse, stante impedimento introducendi pisces in Urbem ex causa pestis, ac etiam majori accidenti, quod ex eadem causa dispendium fuerat vesici carnis; alique cibis pascualibus in Quadragesima; Ac idem, quamvis in causa non feriberem, scio disputatum, & decisum in Camera in una Tuculana, in qua conductor macelli pro consueta pensione intuitu magni emolumentum percipi soliti ex concursu incolarum Urbis, & locorum adjacentium ad quasdam nundinas, & festivitates ex dicta causa pestis prohibitas, & nihilominus non probato damno intolerabili, prætenso rejecta fuit, quia verè impedimentum est in causa fructuum productiva consistente in ipsa potentia, seu jure vendendi, ut in terminis appaltus vectigalium, & similibus, quod appaltus consistere dicitur in ipso jure, seu potentia, late probat Larrea allegat. fiscal. 17. cum pluribus seqq.

Solidum autem in ista causa Appaltatorum fundamentum consistere putabam in ea particulari circumstantia hujus appaltus salis, quod materię usus esse non potest ad luxum, & oblectamentum, sed ad solam necessitatem, quia nemo emit sale, illoque in condendis cibis utitur, nisi quantum necessitas postulat; Ac etiam quia ejusdem materię pretium semper est uniforme, ex accidentibus bonis, vel malis non alterabile etiam sub penis, ut in specie considerat Socini. d. conf. 156. num. 9. lib. 2. Unde propterquæ quando fit appaltus, est moraliter certum emolumentum inde percipiendum, quia ad pensionem regulandam, tam ex parte locatoris, quam conductoris habetur ratio ad quantitatem, seu numerum populii, ad cujus verisimilem proportionem pensio constituitur, unde Appaltatoris damnum, vel respectivè lucrum versari dicitur circa eam variationem, quam præter opinatam verisimilitudinem ipsa veritas, sive rei eventus tribuit, quod nec magnum lucrum, nec magnum damnum importare solet, ac propterea administrationis potius, quam locationis, & conductoris naturam iste appaltus habere dicitur; Neque in eo intrare videntur termini, seu ratio textus in l. licet, c. locati, & c. potuit, & cap. propter sterilitatem extra eodem, quod scilicet conductor aleam, seu fortunam conduxisse dicitur, ex qua, sicut ratione sterilitatis, vel alterius mali eventus, damnum reportare potest, ita ratione rationis pretii vicinalium, magnum lucrum obtinere; Ut naturaliter fructifera, & bonorum, quæ sunt naturæ frequenter prædicata, & contingit; Ideoque sicut in casu fertilitatis, & lucri locator pensionis augmentum non petit, ita conductor in casu sterilitatis, & damni diminutionem petere non debet, ut æqualis sit contrahentium conditio, atque sentiat damnum, qui lucrum sentire potest.

Hæc autem ratio huic appaltui salis ex supradictis convenire non potest, ut bene ratio locatur Surd. seu scribens apud eum disc. conf. 507. num. 6. cuius auctoritas in hac parte videtur vera, & bene fundata; Et in terminis appaltus transitus salis cum narrativa, seu præsupposito, quod singulis annis tanta modorum quantitas transire solet, ut tanta quantitate non transeunt, habenda fit ratio ad faciendum defalcum, supponitur apud Bursatt. conf. 104. licet ejus disputatio alios terminos percutiat; Ac etiam, quia in casu sterilitatis fructuum isorum valor notabiliter augetur, unde majus pretium computat illorum minorem quantitatem, quod in sale non est adaptable.

Aliam item in hac materia considerabam diversitatis rationem, ob quam casus pestis cum terminis sterilitatis illarum rerum naturaliter fructiferarum regulandum non venit, ut sæpius in aliis consimilibus controversis hoc eodem titulo contentis, vel sub altero de locat. dicere solebam, quod scilicet in casu sterilitatis vitio Cæli, vel naturæ, sperari potest ab eodem Cælo, vel natura compensatio damni cum subsequenti nimia fertilitate; Prout impedita in uno anno mercium introductione ex causa belii, vel alio accidenti, potest in anno sequenti ferri duplicata introductio, cum similibus, itaut unus anni damnum cum alterius lucro, & utilitate compensetur, ut in eisdem juribus supra allegatis disponitur.

Hoc autem verificabile non est, ubi damnum provenit ex causa pestis in hac præsertim materia salis, quia diminuto populo ob pestem, sperari non potest, quod in anno sequenti ille adeo crescat, ut major solito quantitas efficitur, cum neque sæculum sufficit ad re facendum damnum, quod in populi diminutione pestis inferit; Quinimò ubi etiam, non ex causa pestis, sed ex alio accidenti in uno anno consueta salis est ratio impeditur, adhuc populo etiam non diminuto, sperari non potest compensatio damni cum utilitate anni sequentis, quia usus salis, ut supra, non est ad luxum, & oblectamentum, sed ad solam naturæ necessitatem, unde homines, & bruta, quibus anno præcedenti impeditus est usus salis dandi per Appaltatorem, consumere non possunt in anno subsequenti non impedito duplicatam quantitatem; Ideoque huic subiectæ materię nullatenus convenire posse dicebam dispositionem, vel rationem ditorum jurium, quorum applicatio verè continere videtur æquivocum manifestum, Quod tamen difficile est iudicibus invidere, maxime hodiernis temporibus, in quibus insinuitur solum in auctoritatis, rejectis solidis, & legalibus rationibus, quibus doctrinæ passim prævalent quales ille sint.

Aderat etiam pactum expressum faciendi defalcum in casu belli divini, vel humani, vel abientie Papæ ab Urbe; Unde dicebant Appaltatores, & cæteri pro eis agentes, ex hoc cessare omnem difficultatem, quia cum pactum non debeat esse otiosum, sed aliquid operetur ultra juris dispositionem, opus non est damnum esse intolerabile, sed sufficit tale quale, juxta consil. Angeli 312. num. 6. & per tot. ut admittitur apud Coccini. decis. 422. numer. 11. & 12. & in terminis appaltus salis, Rom. disc. conf. 507. numer. 2. & 3. & infus habetur in Romana defalchi pro Pacinis tit. de locat. Sed ego de viribus hujus motivi dubitabam, stantibus illis verbis pactum qualificantibus, Conforme sarà di ragione, ex quibus consil. Angeli, non intrare, neque pactum habere suam consueta operationem, sed attendendam esse juris dispositionem circa damnum intolerabile firmant in specie Mantica de tactis lib. 5. tit. 8. numer. 21. & Tondut. qu. etvili 31. numer. 12. & 13. & nihilominus aliqui pro Appaltatoribus agentes in istis verbis majus fundamentum constituebant, ac forsitan probabile est, quod credentes adhibere majorem cautelam, illa in capitulis apponi curaverint, ut consuetæ sunt cautelæ inditorum.

Super puncto autem preceptæ, vel diminutæ substantiæ, de quo supra, Camerale ad motuum evitandum infestebant, appaltum non consistere in ipsa salaria, sed jure vendendi sale, sed in ipsis salinis tanquam prædis fructiferis, & causa salis productiva, quæ semper eadem continuavit, ac productrix fructuum conuenit, cujus venditionem, seu corruptionem, vel aliquid accidens locator curare non tenetur; Si enim locator prædio productivo tritici, vini, olei, vel aliorum fructuum, conductor percipit fructus consuetos, qui deinde à solo separari disponent, seu aliis corruptantur, vel inutiliter fiant, non per hoc intrat remissio mercedis, sic à pari.

Verè nisi leve videbatur istud Cameralium fundamentum.

13 mentum, si quidem retroactis temporibus etiam modernis, salinæ locari solebant distinctæ à salaria pro satis modica pensione, cum modicus sit earum fructus, seu utilitas naturalis; Inspecto enim valore intrinseco salis, qui in eis fabricatur, detractis expensis, satis modica remanet utilitas; Pensio autem hujus appaltus in adeo notabili quantitate secutorum ferè 100. mill. juxta consuetum solvitur pro salaria, idest pro eo vectigali, quod exigi dicitur à populis cum extrinseco; & alterato pretio salis, non aliunde habendi, sed de necessitate emendi à Principe, seu cui Princeps dederit.

Salinæ siquidem de privato dominio esse possunt, ad text. in l. forma, §. Saline quoque, ff. de Consensu, l. magis puto, §. sed & ff. salina, ff. de reb. eorum, l. generalis, §. uxori, & §. 1. dum quæstio, ff. de usu & usufructu legat. l. sed & ff. ff. de publican. cum concord. per Borell. de præstantia Regis Catholici cap. 23. num. 8. & legq. Altograd. in appendice ad conf. 70. volum. 1. vers. Planfol. 749. Barboia l. divortio, §. vir num. 27. in fine, ver. Juxta hæc, & c. ff. salu. maritim. Rosenthal. de feud. cap. 5. consil. 89. num. 2. Atque antiquitus, quando juxta dictum Sanazarii boves loquebantur, cuilibet sale in proprio fundo fabricatum vendere licebat; Principes verò deinde optimum vectigal exinde capere volentes, introduxerunt jus privativum, quod hodie computatur inter Regalia in cap. 1. que sint regalia, verbo Salinæ, sub quo verbo, verè, & propriè non veniunt salinæ materiales, quia hæc etiam privatorum, ut supra esse possunt, sed vel jus exigendi decimam à salinarum privatis, vel verus hoc jus privativum vendendi populis pro pretio sibi bene viso, in cujus pretii alteratione, & de necessitate solvendi, propriè consistit vectigal Principis, qui propterea emere solet à privatis salinarum dominis ipsam materiam sale pro vilii pretio, & ipse deinde per suos Appaltatores cariori vendit populis, quibus aliàs, quam ab ejus manibus sale habere prohibetur, ut egregiè Barboia in disc. l. divortio, §. ff. vir num. 29. & 30. ubi mentionem facit de Constitutionibus Pauli III. & Greg. XIII. ita disponentibus, & Borell. ubi supra n. 10.

Et in individuo istarum salinarum prope Hostiam Tibertinam, eas instituit Ancus Marcius Tertius Romanorum Rex, ut salis congarium populo daret, hoc est donativum de eo faceret, Post longum autem temporis intervallum, expulsi Regibus M. Livius Censor, cui exinde Salinariorum nomen datum fuit, introduxit salis vectigal consistens in dicto jure vendendi alterato pretio, ut ex Livio, aliis Borell. d. c. 25. num. 1. Igitur utilitas non est in ipsis salinis, sed in jure privativo vendendi pro alterato pretio, quod vectigalis speciem habet; Diciturque vectigal esse antiquissimum etiam temporibus Machabeorum habetur lib. 1. Machab. c. 10. & cap. 12. & ubique reputari tale habetur late collectum per Solorzan. de jure Indiarum tom. 2. lib. 5. cap. unic. Larrea alleg. 77. n. 7. & alios.

Quia tamen non expedit cum sico litigare, consului Appaltatoribus, ut eam quam possent amplecterentur concordiam; seu pensionis remissionem concorditer faciendam, & ita sequutum fuit.

ANNOT. AD DISC. CV. & CVI.

14 IN his discursibus, occasione diversarum questionum, agitur de materia salis, & salinarum, de qua etiam agitur infra disc. 158. & 159. ac etiam infra in Placentina salis disc. 168. cum revera omnia videatur coincidere in idem, ac propterea procedi non potest cum solis generalitatibus, eam totum pendeat ex facti circumstantiis, pro diversis legibus, & styli Regionum, vel Principatum.

TUDERTINA SALIS PRO COMMUNITATE TUDERTI CUM PETRO NERLIO APPALATORE SALARIÆ URBS.

Casus respectivè desuper per Cameram per Appaltatore, postea concordatus.

Subappaltator certæ quantitatis salis singulis annis levandæ, An teneatur ad integrum pretium conventum, quamvis integram quantitatem non leverit, itaut obstat, necne exceptio rei non traditæ, & de ratione.

Pretium salis per Appaltatorem augeri non potest, & si exigatur in excessu, est restituendum. Et quando Card. de Luca Lib. II.

excessus in aliquo loco exigi solitus per Communitatem, dicatur potius gabella Communivativa.

SUMMARIUM.

- 1 Acti series.
- 2 De exceptione rei non traditæ quando venditori non obstat, itaut etiam rei non tradita pretium ab emptore consequatur.
- 3 Pretium salis ultra valorem intrinsecum materie dicitur importare vectigal consistens in augmento, seu pretio extrinseco.
- 4 Exceptio compensationis admittenda est etiam adversus rem judicatam, & post factam executionem.
- 5 Compensatio concurrente æquitate admittenda est etiam in casibus, in quibus alias non intraret.
- 6 Purgatio assentatorum quando reservetur in fine litis.
- 7 Pretium salis per Appaltatorem augeri non potest.
- 8 Et exactum in excessu est restituendum, & quando augmentum spectet ad Civitatem.
- 9 Pretium salis neque minui potest, & quomodo intelligenda sit facultas data Appaltatori vendendi sale extrinsecum ordinariæ pretio bene viso.
- 10 Æquitas non est attendenda, ubi juris dispositio resistit.
- 11 Princeps, vel ejus Appaltator habens facultatem cogendi Communitates ad accipiendum sale: non potest ad id per Communitates cogi, & sic necessitas est reciproca.

DISC. CVI.

15 Bantiquo, duorum circiter sæculorum spatio, soluta fuit Communitas Tudertina sumere subappaltum salis estandi in ipsa Civitate, ejusque Castris in quantitate rubrorum 500. singulis anni solvenda (juxta subiectæ materię naturam) sive salis quantitas levaretur, sive non; Sed quia aliqua Castra à dictæ Civitatis jurisdictione exempta, seu dismembrata fuerunt, præterdere cepit Communitas, nolle amplius ad tantæ quantitatis susceptionem teneri. Unde de anno 1647. deventum est cum Appaltatore salariæ ad concordiam, per quam Communitas ad septimum suscepti subappaltum salis pro ejus Civitate, & Castris subiectis pro rubris 360. singulis anni solvendis, sive levetur, sive non, ad rationem scut. septem cum dimidio pro quolibet rubro, quorum scuta sex, importabant tria nova augmenta imposita per Urbanum VIII. reliquum verò pro ætquo vectigali admixto cum valore intrinseco ipsius materię, & cum obligatione Appaltatoris in fine appaltus consignandi vel deponendi salis quantitatem non levatam; Cum autem in hoc septenio Communitas non levasset rubra circiter mille, per Appaltatorem factis aliquibus intimationibus deposita in quodam horreo, dictique salis non levati præterderet pretium non solvere, ad Appaltatorem petiitum; Hinc proinde introducta fuit causa in prima instantia coram Theaurario generali, qui pro Communitate pronuntiavit, eo sub fundamento, in quo Communitatis defensores infestebant, quod venditori agenti ad pretium obstat exceptio rei non traditæ, juxta terminos textus in leg. Julianus, §. offerri, ff. de adion. empt. quodque iniquum esset velle consequi pretium, & rem in manibus habere ex iis, quæ habetur in Romana Locationis venæ ferri 6. Junii 1644. coram Vetrofio, de qua hoc cod. tit. disc. 117. Ponderanda hujusmodi pacta non esse obligatoria, ut potest continentia penam de æquitate canonica hodie non exigendam ultra id quod interit, ut d. disc. 117.

Et quamvis ex parte Appaltatoris replicaret se ex parte sua implevisse, faciendo depositum salis exuberantis in fine appaltus, & quem promptus erat præstare, itaut cessare diceretur dictum inconveniens obtinendi rem, & pretium; Replicabant tamen agentes pro Communitate, depositum ob non bene factas intimationes, eaque servata, quæ de jure pro depositorum validitate servanda sunt, haberi pro insecto; Et in hoc stantibus facti circumstantiis bene dicebant, præsentaneam scilicet objectionem salis non suffragari; Tum quia ob imminutum ejus pretium de mandato Superiorum longè minus valebat, itaut res non esset integra; Tum etiam, quia finito appaltu, & cessato consequenter jure privativo vendendi (in quo substantia appaltus, ac ferè totum pretium, vel major pars consistere dicitur) sal remanebat inutilis, itaut oportere prolevere, vel illum vendere pro vilissimo pretio intrinseco solus materię, ideoque firmum remanebat, solvi debere pretium rei non habitæ.

Introduca vero per appellationem causa in Camera, hac in contraria fuit sententia, atque per binas resolutiones (implicite circumscripta dicta sententia Thesaurarii) pro Appaltatore respondit etiam in processu executivo, non curata vulneratione, regulariter ex sententia absolutio resultat, ob illius insubstantiam, quam credidit manifestam.

In hoc statu ad Communitatis praedictae defensionem assumptus, cupiens pro mea informatione, & causa directione congressum Advocatorum ex laudabilissimo Curiae stylo frequentem, & vere in causis nimis proficuum, exegerantibus aliis defensoribus huiusmodi resolutionum iniustitiam ob dicta juris clara principia Communitatis assistentia, contrarium Ego sentiebam, resolutiones scilicet videri iustas, & bene fundatas.

Licet enim supradictae propositiones essent de iure verifimae, difficultatem tamen consistere observabam in applicatione; Illae siquidem recte procedunt in emptione, & venditione mercium, & rerum habentium de per se valore intrinsecum, itare remanentes penes venditorem, illum de aequivalenti ditare dicantur; Secus autem in huiusmodi rebus, quarum valor intrinsecus, nullus, vel satis modicus est, & quae penes venditores remanentes ei non profunt, cum pretium consistere dicatur in iure privato vendendi cum subsequuto effectu venditionis status temporibus ex eisdem rationibus, & auctoritatibus, quae deducuntur habentur in dicta Romana locationis disc. 117.

Praedicta enim exuberans quantitas salis remanebat penes Appaltatorem inutilis, solumque ejus intererat quantum importaret solus valor intrinsecus materiae, quia licet ipse renovato appaltu salariae cum Camera, eisdem juris vendendi exercitium continuaret, in hoc tamen reputabatur novus homo, diversus ab eo primo, quem in praecedenti appaltu representabat; ita ut effusio huius salis pro integro pretio constituitur ex vestigiali ad commodum Communitatis empiricis, vel sui ipsius tanquam appaltatoris praedecessoris, importaret supplantationem appaltus currentis, atque esset percipere fructus rei conductae post finitam conductionem ad novum conductorem pertinentis; Et ex qua ratione, ubique terrarum receptum est, in quibuscunque appaltibus rerum mineralium, & praesertim frequentibus in hoc salis; Appaltator enim finito appaltu, exhiberentem materiam amplius vendere non possit intra illam Provinciam, seu ditionem in qua appaltus constitit, ut non semel hoc tit. & est praxis ubique inobservata.

Ideoque dicebam non solum fundari in ratione praedicta, sed etiam in altera, ut pretium salis, quod ultra ejus intrinsecum valorem a populis solvitur, dicatur vestigial, seu onus publicum personale, quod Princeps ab ejus subditis, vel aliis in ejus ditione comorantibus, ita commode, & insensibiliter exigat occasione huius victualis adeo humano uti necessarij, ut habetur etiam deducum in Romana Desalchi, seu appaltus pro eodem Nerlio hoc cod. tit. disc. praed. ubi concordantes auctoritates cumulate habentur, & in aliis. Ude quando Communitas dictum subappaltum in certa, & determinata salis quantitate suscepit, alud in effectu fecit non dicitur, (prout antecederet longo continuato tempore consuevit,) nisi se componere cum Appaltatore in eo vestigiali, quod per ejus cives, & incolae occasione praedicta, forsan in majori quantitate solvi debuisset, expediendo ipsi Communitati ejusdem vestigialis diminutum exactionem in singulis facere, ob exactionem alterius oneris Communitativi, quod ipsa in augmento pretij ejusdem materiae a subditis ex gere consueverat, ut infra.

Quibus stantibus, inevitabilem remanere dicebam solutionem dicti pretij, tanquam vestigialis, seu oneris illorum annorum, non commissendi cum alio vestigiali, seu onere solvendo in annis sequentibus; Quibus auditis caeteri cum iam dictis regulis generalibus rerum indifferenrium procedentes acieverunt, proindeque conclusum fuit, huiusmodi puncti disputationem ulterius prosequendam non esse.

Verum quia eadem Communitas vigore indulti sibi concessi a Summis Pontificibus indicendi pro publicis occurrentibus collectas, & onera, pro minori civium, & comitantium incommodo, ab antiquo consueverat vendere salem ad minimum pro tribus quadrantibus ultra id, quod vel antiquum vestigial, vel deinde nova augmenta importarent, ex quo majori pretio percipiebatur utilitas singulis annis fcutorum mille, & ultra, atque completo dicto subappaltu de anno 1654. ab eo tempore usque

ad illud, in quo haec agebatur, spatio decenni idem Nerlius appaltator, cessante ulteriori subappaltu, salem in dicta Civitate, eique districtu vendiderat juxta consuetum pretium, sicut supra per Communitatem alteratum, ita ut sic haberet in manibus de bonis Communitatis longe, ultra quam praefatum ejus creditum importabat; Opportunum proinde censui, derelicta priori via, novam aggredi, petendo in eodem Tribunali admitti ad compensationem unius debiti cum altero, cum conventione ejusdem Appaltatoris ad restitutionem illius pluris; Licet enim Appaltator haberet resolutiones pro consecutione sui crediti in processu executivo, & cum ea manu Regia, quae Appaltatoribus Cameralibus competere solet; adhuc tamen in hoc statu non incongruum dicebam allegationem compensationis, quae etiam post rem judicatam opponi potest, cum non sit exceptio impugnativa, sed modificativa, Orthob. decis. 235. num. 15. Et quod opponi possit etiam ad effectum satisfaciendi clausulae, parito, Greg. decis. 342. num. 1. cum segg. Et de ejus admittia oppositio post jam factam executionem, Nota in Romana expenlarum 5. Decembris 1653. §. 1. coram Bichio.

Fortius concurrente aequitate, ob quam compensatio saltem iure retentionis admittenda est, quamvis alias in stricta juris censura non deberet admitti, Gregor. d. decis. 342. num. 3. & 4. Zaech. de oblig. Camer. quest. 18. num. 23. cum segg. Aequitas autem in praesenti dupliciter concurbat; Primo nempe quod, ut supra Tribunal aequitatem cum auctore exercuerat, dando locum processui executivo, quia ex sententia absolutoria declarante viam executivam non competeret, de stricta juris censura vulneratus erat, juxta, decis. 78. Cocchini, & 42. Martini Andr. cum concord. in Romana pecuniaria 5. Julii 1665. coram Bevilacqua, & in alia Romana pecuniaria 19. Januarii 1661. coram Albergato; Et secundum, quia cum impossibile esset Communitati cum bonis, vel redditibus communalibus solutionem summam adeo notabilis facere, unde propterea opus esset illam exigere per viam collectae a singulis, cum maximis totius populi in his calamitosis temporibus, incommodis, molestiis, clamoribus, & scandalis, iniquum dicebam, cum irreparabilibus praedictis permittere istum inane circuitum, dum e converso auctor erat ejusdem Communitatis, vel populi debitor in longae majori summa; Unde etiam in rigorosissima attentorum materia receptum habemus, quod licet illa in primis, & ante omnia, quocumque bono iure non obstante purgari debeant, nihilominus ubi purgatio fieri non potest sine scandalo, vel ubi concurrat paupertas purgare debent, gustato bono iure admittitur aequitas pro illorum rejectione ad finem litis.

Bonum jus Communitatis in proposito dicebam clarum, quoniam Appaltatori licitum non est alterare pro libito pretium salis, ex deductis in Spoletana salis hoc tit. 110. ex iam dicta convincenti ratione, quod non est vendere ipsam mercem pro eo majori, vel minori pretio, quod vel partium conventio, vel rerum, & temporum variae circumstantiae exigat, ut contingit in tritico, vino, oleo, & similibus, sed est exigere vestigial, seu gabellam a populo subdito sub occasione necessarij usus huius victualis; Et ideo cum gabella sit de Regalibus, non imponenda nisi per Principem, illicitum est Appaltatori pretium alterare, cum concessum sibi solum videatur jus exigendi id, quod Princeps locator, seu Camera ejus nomine exigere solita est, tum ex regula, ut semper appaltus concessi censetur juxta solum, Cavaler. decis. 60. & frequenter hoc tit. ad materiam vestigialium, eorumque appaltum; Tum etiam, quia esset ita cum privata auctoritate novum vestigial indicere, vel consuetum augere.

Multo magis, quia constabat de causa augmenti, quod scilicet Civitas solita per viam subappaltus huiusmodi vestigial a singulis exigere, istud augmentum adiderit tanquam onus Communitativum, quod aliis ab eisdem civibus, & incolis pro supplendi publicis necessitatibus aliunde solvendum esset, ita ut duplici onere hic populus alias gravaretur.

Et si replicaretur de defectu protestantis in Communitate super augmento pretij in huiusmodi Regalibus Principi reservatis; Ultra responsum resultantem ex facto centenariae observantiae, ob quam quocumque melior titulus allegari, potest; Ponderabam, replicantem convinci posse cum inevitabili dilemmate, quod aut Communitas huiusmodi augmentum imponere potuit, aut non; Si potuit, ergo ad ipsam pertinet, & consequenter eidem restituendum est ab appaltatore, quod suum non est exigente; Et

Et si non potuit, ergo fuit gabella indebitè exacta, restituenda proinde eidem populo indebitè illam solventi, ex deductis in Romana appaltus gabella carnis hoc cod. tit. disc. 71. & consequenter dicebam magis de plano intrare debere compensationem pro evitando exigi inani, & adeo incommodo, ac scandaloso circuitu exigendi minutatim a singulis de populo per viam collectae debitum solvendum Appaltatori, qui deinde eandem, & majorem summam pariter minutatim eidem populo restituere deberet, quod esset impracticabile, ac magnas pareret confusiones.

Assumpta igitur desuper disputatione, Appaltator Magnum constituebat fundamentum in quodam capitulo appaltus, per quod facultas sibi conceditur vendendi salem extraordinarium pro pretio sibi bene viso; Respondebam tamen huiusmodi capitulum loqui de illa emptione, & venditione, quae sequeretur ex mere voluntaria partium conventione, in qua cadere potest industria emptoris, vel venditoris, atque unus potest alterum circumvenire, juxta text. in l. 2. Cod. de rescind. vendit. ut clarè probant illa verba capituli, per illo prezzo, che saranno d' accordo, ideoque intelligendum de venditionibus, quae fierent non subditis, & extra appaltus limites, vel ditionem; Vel etiam inter subditos salis extraordinarij, de quo proprie capitulum loquitur, qui sal extraordinarij dicitur ille, qui populi necessitatem, & consuetum usum exuberans, emittit per subditos voluntarie, & ad industriam pro salendiis carnis porcinis in magna quantitate pro mercatura, vel similibus, ita ut esset in utriusque partis omnimoda libertate emere, & respective vendere, necne; Secus autem in sale ordinario, id est consueto, & ubi necessario, qui pro certo pretio taxato per ipsum Appaltatorem venditur in publico foro, quia neque hic dicitur sal extraordinarij, neque venditur pro pretio conventionali, sed coactò cum sola taxa posita per ipsum Appaltatorem, qui si longè majora soluit, adhuc stare iure privato, populus coactus fuisse illum emere tanquam victuale humano usui necessarium, unde propterea, ut superius dictum est, istud pretium dicitur potius gabella personalis, quae per Principem a subditis occasione huius necessarii victualis exigitur, ita ut esset alterare vestigial, vel novum imponere, quod per Appaltatorem fieri non potest, cum hic dicitur Procurator Principis in rem propriam exigens illud vestigial, quod ipse Principis vult, & solum exigere, & non ultra; Quae ratio non militat in eo sale extraordinario, qui vendatur non subditis, vel etiam subditis ad industriam, & ex mera facultate partium conventione, quacumque necessitate cessante; Atque hunc dicebam, cum sensu etiam veritatis, verum ac germanum dicti capituli intellectum ad communi totius orbis observantia comprobatum.

Præterea eadem communi observantia fuaudente, dicta facultas vendendi quancumque quantitatem salis extraordinarij pro pretio concordando cum emere volentibus, verè in capitulis appaltuum adici solet in gratiam appaltatorum, ut ita majorem quantitatem escire possent etiam pro minori pretio, cum in hoc finalitatem essent, & proprie consistat appaltatoris lucrum, quamvis produmiatò, vel longè minori pretio, quam vendatur sal ordinarij, seu necessarii populis subditis; Ideoque apponitur hoc pactum ad tollenda impedimenta, quae aliis Princeps locator dare posset, prohibendo huiusmodi venditiones, utpote supplantantes appaltum pro tempore futuro exilis, qui habetur deducta in Rom. bulli alearem hoc cod. tit. disc. 79. Nunquam vero, nec theoreticè, nec practice dici potest, quod in vim huiusmodi facultatis licitum esset appaltatori populus suscitare, atque salis pretium pro libito alterare.

Agnoscentes Appaltatoris defensoris in prima disputatione, (quae abique resolutione sequuta est) huius fundamenti insubstantiam, convolarunt ad alterum refectio-nis damnorum pro Communitate sibi debitas ob non sequitam escitationem consuetae quantitatis rubrorum 500. vel respectivè 350. ad quam Communitas juxta longissimam observantiam annorum circiter 200. tenebatur, dum in facto ostendebat ex venditione salis in hoc noveno ad dictam alteratam rationem quadrantium 12. fuisse potius in damno, atque non percepisse illam pecuniarum summam, quam percepturus fuisset si Communitas ejus rifico suscepisset rubros 350. singulis annis, ut antecederet factum fuerat, sed longe minore, ita ut nullum adesset lucrum, vel excessiva vestigialium exactio, minusve aliquid Communitatis damnum; Et ex hoc fundamento, quod procedendo cum quadam non scripta aequitate, seu naturali

discursu, visum fuit subsistens, prodit resolutio Appaltatoris favorabilis.

Resolutio mihi non placuit quia ubi iuris regulas, & dispositionem habemus, attendenda non est ista non scripta aequitas apud rusticos, & idiotas attendi solita, non autem attendenda per eos, qui iudicare debent, prout de iure decis. 243. num. 2. part. 5. recent. 1172. num. 57. & segg. par. 6. & in aliis per Adden. ad decis. 28. par. 3. recent. n. 437. & segg. Quicquid enim sit de obligatione Communitatis, & an hæc finito precedenti appaltu cogi possit ad suscipiendam suo rifico consuetam summam rubrorum 350. juxta ultimam conventionem, eorumque pretium solvendi sive escitaret, sive non, ut supra, quod tunc examinatum non fuit.

Attamen hoc erat privilegium Camerae ejusque Appaltatoris, in cuius facultate positum erat ad id cogere Communitatem, sed e converso ipse ad id cogi non poterat, ex deduct. per sal. consil. 1177. num. 4. & 5. lib. 1. Castill. decis. 270. num. 12. cum segg. lib. 3. & conferunt, quae in simili habentur de pacto resolutivo apud Merlin. de dignor. lib. 5. q. 7. Oleam de res. tit. 5. q. 3. num. 26. decis. 422. par. 4. recent. & in aliis. Et sic poterat Appaltator uti hac facultate, quatenus voluisset, sed dum usus non est aliamque viam eligere voluit, sibi parere debebat via, quam elegerat, & ex qua sicuti facere potuisset majus lucrum escitando majorem quantitatem, illudque fuisset suum, ita suum esse debebat damnum, sed non per hoc dici poterat licitum fuisse pretium consuetum alterare; Si enim sibi competente facultate usus esset, atque Communitatem interpellasset ad continuandum solum, ista sibi consulsisset distribuendo saltem per cives, vel aliis providendo; Nunquam vero iure dici posse videbatur, quod ignarus, & non interpellatus, quinimo videns expressum non usum facultatis sibi competentis tenetur ad damna, & interesse, ad quorum effectum praecise necessaria est memoria; Ideoque resolutio nullum habere videbatur probabile iuris fundamentum; Nihilominus opus fuit se concordare eo meliori, seu minus malo modo, quo potuit.

F U L G I N A T E N S A L I U M. PRO PETRO ANGELINO, ET HIERONYMO LILIO SUBAPPALTATORIBUS SALARIAE F U L G I N E I CUM HONORATI THESAURARIO M A R C H I Æ.

Causa disputata in Camera, scriptus per concordiam.

Concesso appaltu salariae cum obligatione praestandi, & respectivè recipiendi singulis annis certam quantitatem satis consueti, & certa qualitate pro certo pretio; Si deficiente sale consueto, tradatur sal diversae regionis, & qualitate. An possint Appaltatores praetendere aliquid defalcum, vel interesse ex immutata specie, seu qualitate resultant.

S U M M A R I U M.

- 1 Adhuc series.
- 2 Sal majorem habens mixturam terrae est minoris ponderis, seu operationis.
- 3 In quo consistere dicitur damnum Appaltatoris salariae resultantis ex mutatione consueti salis, ejusque diversa specie.
- 4 Conventio de praestando salem in genere, censetur juxta solum, & in genere, seu specie consueta.
- 5 Et ita indicavit Camera.
- 6 Ubi conductor non praestatur implementum, seu usus rei conductae, si provenit sine culpa locatoris, debetur remissio pensionis damni quale quale sit, & si cum culpa, debetur totalis rescissio damni etiam ratione lucri amissi.
- 7 De defalcato competente Appaltatori vestigialium, ob istarum immutationem, vel quancumque alterationem, seu etiam immutationis numerum, & suscipiorem.
- 8 Quando impedimentum conductoris dicitur provenire ex culpa locatoris.
- 9 Dicitur in culpa, ubi non adhibet eas diligencias, ex quibus conductoris impedimentum removeri possit.

D I S C. CVII.

Condoxerunt Angelinus, & Lilius ab Honorato Marchie Thefaurario ad novennium salarium Fulginei cum obligatione fumendi, & respective præstandi singulis annis 80. mil. libras, seu ut vulgò dicitur 800. milliaria falis per conductores folvendi ad rationem scutorum 7. cum altero julio pro quolibet milliari, & ad quorum solutionem teneri voluerunt, five habuerint conventam falis quantitatem, five non dummodo ex culpa locatoris id non proveniat, quoque salem in fine appaltus, vel non habitum, vel apud eos remansum inventum, juxta hujus appaltus consuetam naturam restituere tenerentur ipsi locatori, vel alteri in Thefauraria successori, soluto tantum ejus pretio intrinseco, & naturali, quod est quorundam paucorum juliorum pro quolibet milliari.

In primis tribus, vel quatuor annis, juxta hujus, & fere omnium similibus appaltuum naturam conductores integram quantitatem quinimo neque medietatem levarent, nec estrarunt, stantibus populorum provisionibus in fine appaltus præcedentis factis; Cum autem inciperent anni boni, in quibus, nedum currentem quantitatem singulorum annorum, sed etiam excrementem in præcedentibus, ac extraordinariam conductores levare, & efitare sperabant, dedit casus sterilitatem salinarum Cerviæ, unde defecto sale consueto dictarum salinarum, quo fere totus status Ecclesiasticus utitur, opus fuit, ut prævia Papæ licentia, dictus Thefaurarius Marchiæ introduceret salem externum Barlettæ, illumque subappaltatoribus distribuere, cujus falis longe diversæ qualitas magnum causavit consuetæ, ac verisimiliter speratæ estimationis impedimentum; Tum quia utpote magis aridum, minusque terrarum, majorem habet acrimoniam cum minori quantitate eandem condendi operationem faciendo, ita ut libra istius falis fere condiret, quantum ducti consueti falis Cerviæ, ex ea clara ratione, quod tum minore habet terram insulsum, & aquam admixtam, majoris est condimenti, ut in specie observat Rovie. *super pragmaticis in rubr. de sale, & salinis num. 4.* Tum quia populi hujusmodi falis magis apti usui non assueti facis dubitantes illum esse præjudiciali omnibus, aliisque animalibus viventibus, ac minus aptum carnis, caseis, & piscibus salendis, quo magis fieri potuit, abstinerunt ab ejus usu, Tum demum, quia ob fatis diversam coloris qualitatem, cum ille esset albus, nostralis verò Cerviæ niger, ac similis falis, quo uti solent Principatus, & Provincie adiacentes, ista coloris diversitas totaliter prohibuit forenses in notabili quantitate, quamvis clandestinè emere solitos, cum ex colore fatis de facili convinci possent de contraventione, atque subitici penis, quæ ubique habentur adversus introductores falis externi, & ab alio ementes quam à proprio Princeps, vel quem Princeps in loco deputavit.

Hinc finito apaltu, prætendente locatore solutionem pretii pro integra conventa quantitate, quamvis juxta formam pacti non levata; E converso autem prætendentibus conductoribus, non solum à solutione falis non haberi excusari, sed actionem habere adversus locatorem ad interesse pro eo lucro, quod in venditione conventæ quantitatis fecissent, si consuetæ falis qualitas nostralis continuata fuisset; Introducta causa in Camera, locator fundaram dicebat ejus intentionem in conventionem clara, quam adimplevit dicebat, dum ejus obligatio erat consignandi tantum salem in genere absque aliquo specie restrictione, ideoque suæ obligationi satisfecerat præstando idem genus, quod erat in obligatione.

Pro conductoribus autem scribens, dicebam conventionem, quamvis genericè de sale loquentem, omninò intelligendam esse de nostrali consueto Cerviæ, quo & non alio populi, & Appaltatoris uti solent, ac debent privativè ad quamcumque aliam speciem, etiam sub gravibus penis ex Constitucionibus Pauli III. Gregorii XII. & Clement. VIII. de quibus duabus primis mentionem facit Barbof. in l. d'orio. §. si vult. num. 29. & 30. ff. solut. matr. ideoque appaltus censetur factus juxta solitum, & eo modo, quo de præf. esse consuetum, Cavaler. decis. 60. num. 4. Barfatt. conf. 190. num. 37. & ceteri ad materiam gabellarum non semel hoc eod. tit. deducit.

Ideoque cum à feniculo citrà alia falis species cognita, non usitata non habetur, quinimò sub gravibus prohibitio-

nibus, & penis, neque haberi possit; Hinc videbatur de aliquo partes non sentisse, tum ex dicta regula, quod appaltus censetur factus juxta solitum, tum ex alia, quod omnes actus, & conventiones censentur rebus in eodem statu permanentibus, ac etiam, quia nunquam censetur deductum in contractum, id quod continet delictum, & gravis pena incursum, prout est introductio falis externi, & diversæ qualitat, ut in specie, quod contractus initus super traditione falis intelligitur de illo Cerviæ, utpote solito, Surd. conf. 563.

Atque super hoc Camera nullam habuit difficultatem, sed concorditer judicavit partes intellexisse de sale nostrali consueto, unde deputavit peritos ad referendam differentiam inter unam, & alteram speciem, & quanti interest conductoribus dictam immutationem sequutam esse, mandando interim supersederi in paghis.

Qua resolutione sequuta, dum peritorum judicium pendebat, assumpta disputatione super effectibus ex dicta variatione resultantibus, de duobus tractari contigit. Primò nempe, an conductoribus competeret defalcum pensionis, seu conventi pretii pro rata non factæ estimationis ex dicta causa. Et secundo, an eisdem competere actio ad totale interesse etiam pro lucro, quod in diminutis venditionibus fecissent, cum in jure privative vendendi, & in utilitate ex hujusmodi venditione resultante consistat substantia hujusmodi appaltuum, juxta punctuale consil. 156. Soccin. lib. 3. cum aliis in discursu proxime præcedenti.

Quoad primum, etiam cum sensu veritatis nullam cadere dicebam difficultatem super conductorum instantia, quia ubi conductor non præstat implementum, ac liber, & consuetus rei conductæ, five proveniat à casu, five à facto tertii, vel alias quomodocumque, etiam sine culpa, & facto locatoris, certum est pensionis remissionem intrare pro parte deficiente, quia sic deficere dicitur substantia rei conductæ, five præstatio patientis; Accedente vero culpa locatoris, non solum intrat remissio pensionis sed actio ad interesse etiam ratione lucri, ut ex magistrali theorica Bart. firmant in terminis individualibus appaltus falis, Soccin. d. consil. 156. lib. 2. & Ancar. consil. 474. Et in consimilibus terminis appaltuum aliorum vectigalium, Alberic. in rub. Cod. de vend. §. lib. & plenius in tract. de stat. quæst. 123. & Rota decis. 287. post Pacific. de Salv. ubi de appaltatore vini obtinere debent remissionem ex immutato consueto statu, quia impositum sit novum onus, ob quod consueta vini quantitas vendita non fuit; Et de Appaltatore macelli, qui gabellæ carnis ob novi oneris impositionem, & consueti statui immutationem firmat. consil. 50. lib. 1. & Anna senior. allegat. 21. qui fortius arguit in his materiis sufficere solam famam, seu rumorem novi oneris vel alterationis consueti status, quamvis deinde non sequatur effectus, quia solus rumor Appaltatoris notabiliter præjudicat, ut quotidiana experientia docet; Et in terminis Appaltatoris gabellæ farinæ, Marcian. consil. 7. tom. 2. Atque in hoc primo puncto Camera pro conductoribus sentiebat, quia iniquum esset, nedum privari lucro, sed abique propria culpa sentire debere damnum solvendū id quod haberi non potuit.

Et quamvis locator diceret, quod qui præstare tenetur deterius, longe magis ejus obligationem explicare dicitur, præstando melius; Facili tamen negotio replicabam, meliorem qualitatem respectu conductorum consistere in deteriori ex qua resultat major estatio, ut habetur fultus in Urbinar. pretii falis hoc eod. tit. disc. 112. ff. de iur. 114. quia quo magis sal est bonus, & perfectus, magis condit, ideoque minor quantitas venditur, & in hoc consistit damnum Appaltatoris, cujus utilitas in majori venditione consistit, ob illud extrinsecum pretium recusant à privativo jure vendendi in quo consistit appaltus, ut per Soccin. d. consil. 156. lib. 2.

Difficultas igitur tota residet in secundo puncto, an scilicet conductoribus competere actio ad interesse palsum, etiam ratione lucri, cujus decisio attenda magistratili, ac recepta distinctione Bart. in leg. si uno, §. item cum quidam, ff. locat. de qua in his terminis falis non tradit habetur in Ferrarien. falis pro Rimbaldese hoc eod. tit. disc. 109. Pendebat ab eo, an conductoris impedimentum, seu implementum à locatore non præstitum, proveniret à casu fortuito, seu facto tertii, cui locator providere non poterat, vel potius ab ipsius locatoris culpa, vel alterius facto, cui locator poterat providere, ut primo casu intrat solum remissio pensionis, neque aliud à conductore prætendi possit, secus autem in secundo, in quo recte conductor

ductor actionem habet adversus locatorem ad interesse non solum ratione damni passi, sed etiam lucri amissi, ut apud allegatos, & bene dicitur decis. 287. post Pacificum de Salviano, ideoque tota quaestio versabatur in facto, & super dictæ distinctionis applicatione.

Dicebat enim locator, sterilitatem salinarum Cerviæ, utpote proveniente vitio Cœli, seu naturæ, casu tribuendum esse, ut habetur in Cervien. seu Ravennaten. disc. segg. Et quatenus etiam negligentie, & malæ culturæ tribui possit, non per hoc tamen ipsius culpæ tribuendum erat, cum dictarum salinarum administratio, & cultura non incumbere Thefaurario Marchiæ locatori, sed Thefaurariis Æmiliz, seu Romandiolæ, certam falis quantitatem præstare obligatis Thefaurario Marchiæ pro hujus Provinciæ usu.

E converso conductore, non ex hoc locatoris culpam deducebant, sed ex eo, quod cum ex Thefaurariæ capituli haberet in facultatibus, in casu deficientiæ hujusmodi salinarum, se aliunde providendi de falis quantitate necessaria, five consueta, non debebat ob aviditatem lucri facere hujusmodi provisionem de sale Barlettæ in Apulia omnino diversæ qualitat, utpote vilioris pretii, vel minoris impensæ in conducendo, sed providere de sale Paghi in Dalmatia, quod est nostrali similitum, ac eisdem ferè qualitat, five ab aliis locis, ubi consimile reperitur;

Unde propterea dicebatur in culpa non faciendo diligentiam, quibus adhibitis impedimentum conductoris removeri poterat, ut in his terminis appaltus falis, pro conductore contra locatorem late deducit Soccin. disc. 156. lib. 2. Rigorosa tamen, & exorbitans videbatur, nedum Camera, sed etiam mihi licet eorum Advocato hujusmodi conductorum præfentio, præsertim quia provisio salium Barlettæ de Superiorum etiam consilio, & consensu fuit universalis, etiam per Thefaurarios Romandiolæ pro aliis Provinciis, & in locis ex salinis Cerviæ providi solitis, sed non fuit opus de his disputare, quia ex compromisso inito in ipsos partium Advocatos sequuta est concordia.

CERVINI, SEU RAVENNATEN. REMISSIONIS PENSIONIS PRO LUCATELLIS, ET MAJOLIS JAM THESAURARIIS ROMANDIOLÆ CUM CAMERA APOSTOLICA.

Causa scripta per Concordiam.

De remissione pensionis faciendi Appaltatori salinarum, ob istarum sterilitatem, unde consueta falis quantitas percipi non potuit; Et quando hujusmodi sterilitas casui, vel potius Appaltatoris culpæ tribuenda sit.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**actis series.
- 2 **A**ttentionibus magnatum, & Cardinalium ob excellentiam dignitatis est discernendum.
- 3 **D**e contingibili salinarum Cervensium sterilitate.
- 4 **D**e distinctione Bartoli circa actionem competentem conductori impedito inter impedimentum culpæ, & casuale.
- 5 **Q**uando dicitur defecere, vel impediri substantia rei vel potius damnum esse in fructu.
- 6 **A**ppaltus distribuitur pretio in singulos annos, an dicitur impertire locationem, vel venditionem. Distinguitur.
- 7 **L**ocator non tenetur conductori de non implemento, seu non præstatione illius rei, quam est in facultate conductoris accipere, ac habere potest à seipso.
- 8 **N**on sunt adhibende diligentie verisimiliter non profutura.

D I S C. CVII.

Thefaurariæ generali Provincie Æmiliz vulgo Romandiola nuncupata, annexus esse solet appaltus salinarum Cerviæ, Celenatici, & Comacini, sub suo tamen censu separato cum propriis, & separatis capitulis, inter quæ illud in appaltu coeussit cum dicta Thefauraria Lucatellis, & Majolis continetur, quod ubi ob malam temporum qualitatem non fabricaretur consueta quantitas falis, neque Camera aliunde suppleret usque ad summam facorum 57. m. in singulis annis, dimini debebat census pro rata falis deficientis; Unde cum de annis Cavid. de Luca Lib. II.

1650. & duobus sequentibus ob maris tempestatis, temporumque intemperiem, dictæ salinæ Cervienis omninò steriles effectæ essent, ita ut fere nulla quantitas falis ex eis percipi potuerit; Perabant ideoque dicti Appaltatores à Congregatione Camerali in computorum solatatione defalcum, seu bonificationem census ex dicta causa, dictæque petitioni de more contradicentibus Cameralibus, pro dictis Thefaurariis scribens omninò idem debebit esse oppositionem.

Salinarum enim sterilitas nororia erat, ac etiam probabatur per attestaciones Cardinalium Donghi, & Cibi, qui fuerant in ea Provincia Legati, quibus ob conspicuam qualitatem, & dignitatis excellentiam deferendum erat, ut decis. 181. num. 14. & 15. post Zacchiam de obligat. decis. 594. num. 16. par. 5. recent. decis. 92. par. 10. recent. & læpius, præsertim cum ageretur de re verisimili, & contingere solita, ut de alia earumdem salinarum sterilitate habetur apud Surd. conf. 563. post. num. 5. vers. secunda excusationis causa &c. & comprobari dicebam ex eisdem capitulis expressè providentibus de isto casu prævilo, utpote contingibili, & contingere solito.

Quo posito, ex recepta distinctione Bart. quem ceteri communiter sequuntur in l. si uno, §. item cum quidem, ff. locati, & de qua in puncto appaltus salium, Soccin. consil. 156. lib. 2. & Surd. consil. 507. dum rei conductæ usus ex casu impeditus fuerat, quamvis conductor non competat actio ad interesse, prout competere, si culpa locatoris casus adscribi possit, competeat tamen exceptio diminutionis pensionis, præsertim quia ad tollendum omnem juris ambiguitatem, id expressè conventum fuit per pactum, per quod etiam in terminis consueti remissionis pensionis, juxta terminos textus in cap. potuit, & cap. propter sterilitatem extra locati, cessit omnino dubietas juxta consil. Angeli 312. & aliorum traditionem admittam apud Soccin. decis. 422. atque habetur sæpius deductum in hac materia defalchi hoc eod. tit. præsertim disc. 65. & altero de locato disc. 1.

Et clarior dicebam procedendum non esse cum terminis consueti remissionis faciendæ ex causa damni obventi in fructibus juxta dictorum jurium dispositionem, quia in alio capitulo de hoc impedimento in fructuum citatione, five impedimento ex causa pestis, belli vel alia, expressè & distinctè conventum fuit, unde per partes agnatum fuit in isto casu tractari de peremptione, seu deficientia substantiæ.

Licet enim ex alias hoc titulo deductis substantia tunc propriè perire, seu defecere datur, quando deficit, vel impeditus est usus ipsius causæ productivæ fructuum, secus ubi ex accidenti impeditur, vel diminuitur effectus ipsius causæ, ipsa nempe fructuum perceptio, firma remanente ipsa causa productiva, ut in præfenti pro ratione ducti dicitur posse videbatur, dum sterilitas solum consueti fructus perceptionem impediatur, eo modo, quo in vinea, vel alio prædio, vitio Cœli antiquo casu, vel tempore, scicetas, inundatio, vel imbres consueta fructuum perceptionem impediunt; Nihilominus in præfenti procedendum erat cum terminis deficientis substantiæ, vel quia ista partes ex conventione agnovissent, ut supra, vel etiam quia in effectu locatæ non erant salinæ ad integrum fructuum percipiendum, eo modo, quo locatur vinea, vel ager, cujus integer fructus à natura productus conductoris commodo, & utilitati cederet, quo casu conductor futuram aleam, seu fortunam emisse dicitur, itaque quem idmodum ex naturæ beneficio, & liberalitate magnum lucrum in casu fertilitatis consequitur, ita ex ejusdem nature defectu damnnum sterilitatis patitur, juxta regulam text. in l. secundum naturam de regulis juris. Et ex qua ratione denegatur conductori remissio pensionis ob damnum sterilitatis in fructibus, nisi esset intolerabile.

Non tamen ita est in præfenti conductione, quia si in casu fertilitatis, salinæ magnam falis quantitatem producerent, non possunt Appaltatores in propriis usus convertere, nisi dictam præscriptam quantitatem facorum 57. mil. reliquum verò, detractis expensis culturæ, & fabricationis, cedit juxta formam Capitulorum commodo Camera, quæ reponere, & conservare solent in horreis, seu conservis, ut ita in aliquo salinarum accidenti populorum necessitati consulere, donec aliundè provideret. Igitur nulla ratio patitur, ut qui commodum fertilitatis sentire non debet, sterilitatis incommodo subjaceat.

Atque licet ob distributum pretium in singulos annos, ex magis recepto Doctorum sensu, hujusmodi appaltus